

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrébten egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Korona és kard.

Magyarország negyedik királya *I. Endre* volt, ki Péter és Aba szerencsétlen uralkodása után, mint az Árpád nemzetségéből való Kopasz Lászlónak (Taksony vezér unokájának) fia, 1045-ben választott királylyá és 1060-ig uralkodott — miután a kegyetlen Abát a csatamezőn ölték meg, a kevély Péternek pedig szemét tolták ki. Így menekültek meg az országra annyi vést hozott két versenytárstól.

Magyarországnak ennyi belvillongás után békére volt szüksége, békére belül, békére kívül.

A napimádók felekezete újlag föl-támadt a kereszt uralma ellen Vatha vezérlete alatt, föl-égeté a templomokat, a papokat legyilkolá, Gellért püspököt a budai hegyről taszította alá, melyet maig is a martyr nevével neveznek; alig hogy ez legyőzetett, jött Henrik császárnagy haddal kívülről védenézét (Pétert) megboszulandó.

Egy nemzetnek, melyen a polgárháboru által vert sebek még alig hegedtek be, külláboruba keveredni, életveszély.

Árpádot kardja biztosítá a német nemzet támadásai ellen, Szent Istvánt apostoli kegyessége, Pétert hódolata, Abát szégyenteljes adófizetés. Endre látta: hogy ő ezen eszközöknek egyikét sem használhatja. A harcot az okosság, a hódolatot a büszkeség ellenzé.

Ekkor maga mellé ülteté a trónra Bélát, a nálánál mind karra, mind főre, mind szivre erősebb testvért, élteben koronája osztályosául, holta után örököséül nevezve őt ki.

Béla azon kised hadsereggel, mit az ország belnyugalma

mellett összeszedhetett, Pozsonynál táborba szállt a császár ellen, ki őt roppant haddal jött ostromolni.

A belzavarok néhány év alatt odahozták Magyarországot: hogy kerülnie kellett a harcot azon ellenségével, kit saját országában annyiszor meglátogatott. — Mig Béla ellenségét hadi mozdulatokkal fárasztá, az alatt *Zotmund*, egy általa fogadott buvár, a víz alatt Henrik hajói alá uszott, mik élelmi szerekkel voltak terhelve s azokat alul kifurva, elsülyeszté. — E vesztés több volt

Henrikre nézve egy vesztett csatánál, kénytelen volt rögtön visszavonulni Pozsony alól.

A következő évben még nagyobb sereggel ütött be a császár Sopron felől, ezuttal öcsésére *Gebhart* püspökre bizva: hogy éllemi szerekkel terhelt hajóival vonuljon le utána a Dunán.

Béla herceg a császár jöttét azzal előzé meg: hogy messze földön, a merre az ellenséges hadseregnek kelle jöni, fölégettetett minden falut, a lakosokat nyájaikkal együtt az ország belsejébe küldé, a kazlakat, asztagokat szerte fölgyújtatá.

A császár serege mohón üldözé az előtte visszavonuló magyar hadsereget, de midőn az ígért tejjel mézzel folyó vidék helyett, az elpusztult, letarolt megyék közepébe jutott, hol a falvak le voltak égetve, a mezők letarolva, a kutak behányva, megdöbbsenté a láthatlan ellenséget az éhszomj hatalma s megállt gátolatlan előrehaladtában, utána érkezendő éllemiszereire várva.

Gebhart püspök ezalatt levelet irt bátyjának: hogy hol van az éllemiszerekkel? Követét Béla portyázói elfogták s

BÉLA VÁLASZT A KARD ÉS KORONA KÖZÖTT.

táborba vitték, a vitt levélből megértvén Miklós püspök kollegája kérdésit, a furfangos Béla tanácsára azt válaszolta neki a császár nevében: hogy csak menjen vissza nagy sietve, a honnan jött, mert itt rossz világ van, Németországba beütött az ellenség, neki sietnie kell haza sereggestül.

A püspök ily dolgokban nem értette a tréfát, a martyrokat szerette tisztelni, de követni nem volt kedve, még az nap minden hajóival visszafordult, haza ment, ott hagyva éhezni a semmit nem sejtő császárt.

A császár eközben untig várta élelmiszereit, s várakozásában elsánczoló magát táborával.

A mint a magyarok látták: hogy az ellen a földet ássa, azt mondák: hogy előre sirt ás magának.

Mert, a hogy a kronikairó mondja, *a mely árkot nappal az élő a holtak számára ásott, abba éjjel maga feküdt le alunni s a ki éjjel ágyat vájt magának a földbe, nappal ugyanazt mint halottat temették oda.*

Ezalatt a tábor körülrajongó magyar portyázók éjjel nappal nyugtalaníták az éhségtől fogyó, erőtlennülő hadat, a sánczokon túl lépni merészkedőt nyakába vetett pányvával ragadták el. Nem hősök, hanem pánczélozott csontvázak voltak Henrik népei, sebkül hullva el a vértelen harcmezőn.

A császár, ki hódítva jött be az országba, könnyörögve ment ki belőle.

Hadserege nem kért többé dicsőséget, csak kenyeret, s a magyar hadvezér ügyessége ezuttal a legdicsőségesebb békekötést nem drága magyar véren, hanem ártatlan marháknak és ürük vérevel vásárolta meg, mit a kiehéztetett ellenségnek a békekötés után magyar bőkezűséggel osztta.

A császár örök békét esküdve a magyarnak, leányát, ki már a francia király fiával volt eljegyezve, Endre fiának adta nőül, serege pedig oly sietve hagyta el a legirtózatossabb hadjárat terét: hogy még vértjeit is ott hagyta sánczain; a mely hegy és erdő maig is „Vértés“nek nevezetik.

Mint mondtuk, Endre király testvérét Bélát tette trónja örökösévé.

Ez ígérete után fia született, Salamon.

Az apa elfeledé az ígéretet, mire a király megesküdött s fiát, mikor még az alig volt hét éves, megkoronáztatá; a koronázási ünnepélyen jelen volt Béla herczeg is, s arczán nem látszott semmi keserűség, midőn a koronázási himnuszban éneklék a karok: „esto dominus fratrum tuorum!“ (Légy ura testvéreidnek.) De Endre jobban megijedt a hideg arcztól, mintha azt haragosnak látta volna, s hogy testvérét kísértetbe hozza, magához hivatá őt Várkonyi várába, egy szőnyeget terítettve le a trón elé, melyre korona és kard voltak letéve.

A kísértés Bélának életébe kerülhetendett, a trón háta mögött gyilkosok voltak elrejtve, kiknek Bélát, azon esetben, ha a koronához nyulna, meg kelle ölniök.

— Válaszsz, monda testvéreinek a király. A korona a királyság, a kard a herczegség jelképe, a melyiket választod, legyen a tied, a másik maradjon fiamnak.

Egy hang, alig hallhatóan susogá a herczegnek: „válaszd a kardot.“

Miklós volt az, a testörök vezére.

És Béla a kardot választá.

De Endre, midőn kardot adott testvére kezébe, gonosz eszközt adott maga ellen.

Azon kard őt koronájától s életétől fosztotta meg.

Az élte-elleni nemtelen merényt megtudva a herczeg, elfutott ipához, a lengyel királyhoz s onnan harczias sereggel tért vissza bátyja ellen.

Ez is idegen segélyhez folyamodott, a császár két vezért, egy harmadikat a cseh király küldte segélyére, Béla mind a hármat megveré és elfogta: a király magyar seregei a csata után hozzá csatlakoztak.

Endre maga a csatában futó lovaktól gázoltatott agyon.

(Jókai M. után.)

Megint ugy lesz, mint volt régen.

(Szent István ünnepére.)

Megmered a sors érczkarja;
Vad csapásit visszatartja . . .
És erőtlen gyöngé vének
Büszke-bátran eljövének;
Bánatot, sirt elfeledve:
Tölgyfa lesz a gyöngé cserje . . .
Egyik sir, a másik nevet,
Áldva, zengve a szent nevet;
Mindeniknek — örömeben —
Meggzakad a hur szivében . . .
Megint ugy lesz, mint volt régen.

Hős férfiak, bátor ifjak
Uj levegőt, jobbat szivnak;
S van valami tán a légben:
Hogy ugy — a mint réges-régen —
Meggfeszül a csizma, nadrág;
Tán még Mohács előtt varrták? . . .
Hej, a kalpag hej, tollastól!
— Tetejében ing a sastoll —
Az a légben uszó mente
A ruháknak java, szentje!
A sarkantyú . . . jó kedvében,
Ugy megpönög, olyan szépen . . .
Megint ugy lesz, mint volt régen.

Mind dalia, mind levante;
Bátran néz a bajjal szembe;
S mely a vihart elragadta:
Harci mén fut, száll alatta . . .
Az igazság, a jogosság
A virágot egyre hozzák,
Meggzépítve azt a kertet,
A mely ilyen fákat termett . . .
S a leányok, semmi szégyen,
Meggsókolják őket szépen . . .
Megint ugy lesz, mint volt régen.

Ifju hölgyek, deli szüzek
Enyelegnek, tréfát üznek;
Kebleiket váll takarja:
Sebten ver a sziv alatta;
Az a váll meg az a pártá
Talán ezt az időt várta?!
Gyöngy a pártán, gyöngy a szemben;
Vajjon melyik fénylik szebben? . . .
Ugy megcsillog örömeben:
Mintha csillag volna épen . . .
Megint ugy lesz, mint volt régen.

Széled az éj lomha szárnya,
Fölrebben a hősök árnya . . .
Ércz megzörren, sziv megdobban;
Érczeni kezd jobban, jobban;
S mintha volna, mintha lenne
Szebb jövőndő tükre benne:
Dalosabb a szózatossá fa;
Dallamát a sejtés hozza;
S ugy elzeneg örömeben,
Oly édesen, olyan szépen:
Megint ugy lesz, mint volt régen.

Farkas Albert.

„Kukliné prédikációl.“ *)

(Folytatás.)

Kukli uram egy jó barátjának ötven forintot kölcsönözött.

„Ugyancsak sok pénzed van hé! szeretném tudni, ki adna neked ötven forintot? De ilyen a világ: a szegény asszony hadd dolgozzék, mint a bolond! Uram jéminé! mennyit lehetett volna tenni avval az ötven forinttal. Mintha biz a pénzt az ablakon hajgálnák be! De te Kukli! neked soha sem volt eszed. Már három esztendeje, hogy egy fekete selyem köntösre volna szükségem, s

*) Mióta ez elmésen és élethíven irt miből egy pár mutatványt közöltünk, több bol-dog férj részéről intéztetett hozzánk azon kérdés: „Nincs-e több ily prédikáció?“ — Volna biz itt még elég, s miután nagy haszonnal és okulással lehet azokat olvasni, ám hallgassunk meg még néhány épületes prédikációt a gondos Kukliné ténsasszony tárhá-zából. — Szerk.

abból az ötven forintból milyen szépen kitelt volna! De neked mindegy, akárhogy járok — mindegy biz a! Az egész világ kiáltja, hogy nem öltözködöm úgy, mint rangomhoz illenék — persze hogy nem; de neked mi bajod vele? Semmi! Oh semmi, semmi sem! más iránt bezzeg tudsz gyöngéd lenni. Oh ha a világ úgy ismerne, mint én! szeretsz nagylelkűt játszani — s szegény háznép adja meg az árát.

„A leányoknak nincs kalapjuk, s a föld fenekéből csak nem teremthetek nekik. Az ötven forint felével szépen beérhettem volna. Persze hogy a leányok a te leányaidd, nem pedig a máséi; a te husodból és a te véredből valók.

„Ma az adóba pénzt kellett volna vinni; de szeretném tudni, hogy fizethetné az adóját, a ki minden jöttmentnek, mihelyt száját feltátja, ötven forintként szórja a drága pénzt. No majd eljö az ekzekuczió; de bánod is te, persze hogy nem bánod.

„Tán nem is tudod, hogy a kis Gazsi ma reggel a gyermekszoba ablakát kitorpte laptájával. Épen az üvegeshez akartam küldeni, de miután te sárba dobtad azt az ötven forintot, tudtam, hogy nem lesz miből kifizésd. Oh nincs is miért! az ablak úgy maradhat, s a lelkem kis fiam ott hálhat a törött ablaku szobában. Már is számárhurutot kapott, s egy csepp csudám sem lesz, ha a tört ablak épen sirba teszi. Ha meghal az a drága gyermek, lelkedre hal meg! mert én szentül tudom, hogy az ablakigazítás árát nem tudod kifizetni. Pedig, Isten után, csak megélhetnénk, szépecskén élhetnénk; azaz, ha lenne annyi eszünk, hogy pénzünket ne hajgáljuk el ötven forintként.

„A jövő csütörtökön a tűzkármentő biztosítás ideje is kitelik, szeretném tudni, hogy fizetsz be újra Persze, hogy nem fizethetsz be. Az az ötven forint pedig épen elég lett volna — de most már szó sem lehet a biztosításról. Ezután egész éj-zaka sem hunyhatom be a szememet, — bánod is te, csak hogy bőkezűnek nevezzenek! Egyszer csak azon veszed észre, hogy feleséged, gyermekeid elevenen megégnék az ágyban — már az olyan bizonyos, mint hogy ma hétfő van; mert a biztosítással fel kell hagynunk. Pedig hány esztendeje, hogy mindig tartjuk. De szeretném tudni, hogy fizethetne be az, a ki csak úgy potomra szórja az ötven forintokat.

„Gondoltam, hogy az idén csak elmegyünk fürdőre! Ott a lelkem kedves Ilkám, neki ugyancsak kéne. De itthon kell maradnia — mindnyájunknak itthon kell maradnunk — Ilka minden bizonynyal hektikába esik; igen, a drága szép angyalt el kell vesztenünk! — Én készen is vagyok már rá. Pedig még meggyógyulhatt volna! de jut is annak gyermeke gyógyítására, a ki csak amugy hányja az ötven forintokat.

„Ugyan hová lehetett a kis Fidél? Mig te az ötven forintot kölcsönözted, épen azalatt szaladt ki a boltból. Tudod, hogy én soha sem ereszttem az utcára, mert félek, hogy majd megmarja valami dühös kutya, ő meg haza jó s itt a gyermekeket összemocskolja. Egy csepp csudám sem lesz, ha a Fidél dühödve jö haza, s tőle az egész háznép megdühödik. De mit is neked a háznép, csak ötven forintjaiddal bőkezűt játszassál?!

„Hallod, mint csapdossa a szél a táblákat? Igen — én tudom, mi bajok, te is tudod: jobban oda kéne szegeztetni. Épen a lakatos után akartam küldeni, de már szó sem lehet róla: hadd csapdossa egész éjszaka, csakhogy te ötven forintokat dobhass ki.

„Ha! A biz a! a korom potyog a kéményből. Hogy félek a kéménygyulástól! Te is tudok; de mi bajod neked vele? *Sepresssem meg a kéményt!* Könnyű biz azt mondani: sepresd meg a kéményt — de mivel sepresse meg az ember a kéményt, mivel fizessen a kéményseprőnek, mikor ötven forintokat számba sem veszen?!

„Hallod, hogy porczogtatnak az egerek? Én hallom. Te bizony nem bannád, ha az ágyból is kihuznának. *Tegyek egérfogót nekik!* Könnyű biz azt mondani: tegyetek egérfogót nekik; de mivel vegyen az ember turót belé, mikor mindennap ötven forintot prédál el.

„Ha! micsoda zaj van a lépcsőkön. Egy szikrát sem bámulnék, ha tolvajok lopoznának be a házba. Lehet, hogy most a macska kasmatol, de valamelyik éjszaka a tolvajok bizonyosan eljönnek. A hátulsó ajtó zárja egy fapolttrát sem ér; de hogy jusson zárba, lakatra pénz, mikor az eszeveszettek ötven forintként vesztegetik?

„Kicsi Zsuzsikánkat holnap fogorvoshoz kellett volna vinni. Három foga nőtt roszul; ki kellene szedetni. De már nem lehet. A csuf fogak ott maradnak, elégtelenítik azt a gyönyörű szép ar-

czot; különben báróné vált volna belőle, így pedig ki az ördög veszi el? Persze, hogy senki. Mi meghalunk, a szegény teremtés pedig gyámol nélkül marad hátra. De bánod is te? Kisebb gondod is nagyobb annál, csak hogy ötven forintként szórhasd a pénzt!“

* * *

„Igy tehát — jegyzi meg Kukli uram, — mint feleségem mondja: neki nem lehet atlasz köntöse — a leányoknak uj kalapjuk — az adót nem fizethetjük ki — Gázsinak a tört ablak miatt meg kell hálnia — házunkat nem biztosíthatván, mindnyájunknak a pusztító lángok martalékivá kell lennünk — fürdőre nem mehetünk, s Ilka kora sirba száll — kutyánk dühödve jö haza s mindnyájunkat összemardos — a táblák örökké csapódnak — kéményünk kigyul — az egerek miatt szemünket se hunyhatjuk be — házunkba bétörnek a tolvajok — kis Zsuzsánkból gyámolatlan vén leány lesz — még más szerencsétlenség is talál, és mind ez csak azért, mert ötven forintot adtam kölcsön!“

MÁS PRÉDIKÁCIÓ.

Kukli uram sétálni ment a feleségével s egy nőszemély, még pedig Kukliné asszonynál fiatalabb (és szebb) nőszemély, köszönt neki.

„Már az ajtón sem tehetem ki a lábamat, a nélkül, hogy világ csúfja ne legyenek; jobb lesz, ha egész életemben itthon kuttogok.

„Mi az? Nekem ne mondd, hogy hagyjalak legalább *egy* éjjel csendesen nyugodni! Bizony mégis rettenetes egy ember vagy te! Még a piaczig sem mehetek veled — pedig Isten tudja, milyen ritkán történik — anélkül, hogy mindenféle ember lelkem mélyéig ne sértegesse. De mennyi orczátlan fityfity van is most! *Mit fantáziroznak?* Jaj, tudod te jól — jól tudod te Kukli! Derék egy személy lehet még az is, a ki egy férjnek köszönget, mikor épen az ő hitese feleségével sétál. Minek mondod nekem, hogy Kapornyai kisasszony volt. Mi közöm nekem Kapornyai kisasszonynyal? Ugy-e? *Találkoztál vele egyszer-másszor a bátyja házában?* No azt már elhiszem — abban nem kételkedem. Mindig képzeltem, hogy kell valami mágnesnek lenni annál a háznál — most már világosan tudom is, hogy van. Édes Kukli uram, az nem használ semmit, hogy olyan nagy száját tát, s kezével oly szörnyen hadarász, mintha maga volna a legártatlanabb bárány — rajtam az efféle fogásokkal nem lehet kikapni. Nem; volt idő, mikor bolond voltam s akármit el lehetett velem hitetni; de — hála az egeknek — túl vagyok már azon.

„Arczátlan fityfity! Még mosolygott is, mikor köszöntgetett neked. Oh igen, vettem észre, minek tart engemet, milyen nyomorult hitvány teremtés lehetek az ő szép szemében. Láttam! a szeméből kitetszett!

„Na — ne mondd, Kukli. Nem látok biz én többet, mint más ember — de vak sem lehetek, nem is akarok lenni, pedig tudom, szeretném, ha a volnék: a szememet s a fületem be nem foghatom. Az igaz, hogy ha a nő azt akarja, hogy a férfi előtt legyen becsületben, kedvességben, akkor legyen minden inkább, mint felesége. Mindig így vélekedtem, de ma meg is győződtem felőle.

„Nem biz én; nem szégyellek így beszélni — dehogyan szégyellek. *Szeretreméltó, fiatal jó teremtés ugy-e?* Elhiszem biz azt: nagyon szeretreméltó, semmi kétségem sincs benne. Persze, hogy te annak találod. Azt gondolod, tannem láttam, milyen kalap volt a fején? Oh lelkem — jó teremtés! vagy azt képzeled, nem láttam a görögfejért az orczáján vastagon, mint a tapasz? *Te nem láttad?* Meghiszem biz azt, de láttam én. Szeretreméltó — lelkem, Istenem! — Mit mondál? *Olyan illetlenül viseltem magam, hogy elpirult miatta?* Na szerettem volna azt a pirulást látni! Bajos lett volna annak a vastag meszelésen áttörni. Nem — nem vagyok emberszóló; épen az ellenkező. Nem, s hamindjárt avval fenyegetőzől is, hogy felkelsz, a mint tetszik — én beszélek. . . . Tudom én, mi a természetes szín, s épen azért azt mondom, hogy az *festék* volt. Ugy gondolom, édes Kukli uram, nekem is volt valaha bőrröm, ámbár maga azt persze elfeledte; nekem is volt színem, míg a te magadviselete el nem hervasztotta. A mig nem ismertelek, rózsának, liliomnak neveztek az emberek; de — mit kaczagsz? én semmi kaczagni valót sem látok benne. De, a mint mondom, előted minden ember többet ér a te hitese feleségednél.

„Már ki se méhessek veled a háztól, hogy minden leány ne bókolgasson neked. *Mit nevezek én minden leányunk, mikor neked*

csak Kapornyai kisasszony köszönt? Az semmit sem változtat a dolgon. Honnan tudom én, ki köszöntget neked, mikor én nem látom? Persze, hogy minden leány. S ha ők nem kacsingatnak rád, bezzeg kacsingatsz te rájuk. Oh tudom bizony, hogy kacsingatsz. Kacsingatsz, mikor veled vagyok is, hát még mikor hátam megett vagy, hogy ne kacsingatnál? Jaj, ne mondd Kukli — ne tagadd. Az a baj, hogy már azt sem tudod, mikor kacsingatsz, mikor nem. De bezzeg tudom én.

„Kapornyai kisasszony! hogy is ne! Mit mondasz? Te nem állhatod, hogy azt a derék leányt rágalmazzam? Nem állhatod? Persze hogy nem! Oh jól tudom, milyen nagy pártfogója vagy az ártatlanságnak! Utoljára az is megeshetik, hogy nem annyira ő érdemel szemrehányást, mint egy más valaki. Honnan tudhassa, hogy házas vagy? Házadon kívül soha senki sem lát feleségeddel, — senki, de épen senki. Akárhova mésszsz, egyedül mésszsz. Az emberek, nagyon természetesen, nőtelenek tartanak. Mit mondasz? Bezzeg jól tudod te, hogy nem vagy nőtelen? Nekem avval semmi bajom — én csak azt kérdelem: mit kell az embereknek gondolniok, mikor engem soha sem látnak veled? Más asszony eleget jár a férjével; de a mint már több ízben mondtam, én nem vagyok olyan, mint a többi asszony. Mit vigyorogsz Kukli? Honnan tudom, hogy vigyorogsz? Ugyan mit tagadod, hisz a párna rezgéséből is érzem, hogy vigyorogsz.

„Nem, te soha sem viszesz magaddal — te is tudod, hogy nem viszesz. Nem; pedig nem én vagyok az oka. Ugyan hogy nevezheted ezt: kopasz mentségnek? Te mindig affélét szoktál beszélni, hogy meguntál hívni, mert nekem mindig van valami ellenvetésem. Hát persze, hogy nem is mehetek úgy, hogy világ csúfja legyek!

„S mikor hívsz? — Mindig olyankor, a mikor előre tudod, hogy vagy a kalapom nem olyan, a milyennek lennie kéne — vagy az új köntösömet nem hozták haza, vagy a gyermekeiket nem hagyhatom magukra — vagy valami miatt elkerülhetlenül itthon kell maradnom. Abban áll a te mesterséged. Ha aztán vagy egyszer nem megyek el veled, bizonyos lehetek benne, hogy szenvedek miatta. Igen, igen; nincs miért utánam mondd: szenvedek miatta. De te azt hiszed, hogy rajtad kívül más érezni sem tud. Vagy igen; elfelejtettem volt — Kapornyai kisasszony talán mégis tud érezni, persze, hogy tud!

„S aztán, a mint mondtam, bizony csak szörnyü balgatag portékának, igen bizony elhagyatott nyomorult teremtsnek tarthat engem minden ember. De tudtam én, hogy te nem ülsz hiában Kapornyaiéknál minden este tizenegy óráig — s még eszedbe sem jutott, hogy én fenn virikolok éretted — tudtam én, hogy lenni kell annak valami okának. Oh egy cseppet sincs miért szitkozódjék, édes Kukli uram! Nekem kellene szitkozódnom, ha asszony nem volnék! — De mind is így tesztek ti férfiak. Magatokat a teremtés urainak nevezitek; igaz hogy urak vagytok! mert belőlünk szegény fejükből épen rabszolgálokat csináltak. Azt hiszitek, hogy hozzátok vagyunk lánczolva. De én megmutatom, hogy nem vagyok, mert elválok; el biz én, s aztán gondom lesz rá, hogy az egész világ megtudja, mikép bántál velem. Mit mondasz? Hát ha szavamom marasztanál? Jaj te Kukli, ne ingerelj, egy asszonyt se ingerelj annyira, mert aztán nem felelek róla, mit teszek.

„Kapornyai kisasszony! na csak lássa az ember, aztán — vagy megálljunk, most látom az egész dolgot! Most már minden egészen tisztában áll előttem. Most tudom már, miért akartál rábeszélni, hogy Kapornyaival s a feleségével együtt őt is meghívjam ozson-

nára. És én bolond! kicsinben mult, hogy meg nem tevé. De most, most már felnyit a szemem! S te ide hoztad volna, saját szobámba — no nincs miért úgy hánykolódjál — ide hoztad volna azon fedél alá, a mely . . . .“

„Ekkor“ ugymond Kukli, „tovább nem tűrhetém, az ágyból kiugrottam, elmentem s a gyermekek szobájában háltam, a mint lehetett.“

(Folytatjuk.)

Emlék-töredékek.

(Törökországi utinaplómból.)

Bécsben tanulmányaim kedveért több évet tölték. Akkor még számos volt az akademiák hallgatósága, s ezek között hazám is szépen képviselve. Nyilvános helyeken sokszor összegyülekezvén, a tanév vége felé teendő utazásokról gyakran folyt a beszéd. A mi társaságunk terve volt a legmerészebb, és mégis létesült: egy föld nélküli vitorlás csónakon, matróz köntösben utaztunk le Bécsből a Fekete tengerre, s ezen, korunkban ritka utazás folytában különféle s talán nem egészen érdektelen adatok kerültek naplóinkba.

Meleg augusztusi nap égetett bennünket. Alkonyatkor beborult az égbolt s órákig tartó nem hideg záporosó csapkodott sze-

meink közé, azonban jóirányu szelünk mellett bõrigátázásunkat számba sem vevén, tovább tovább vitorláztunk. — Az este bekövetkeztével azonban az idő hűsebb lön; dideregni kezdék, s a folytonosan szakadó eső szárazabb ruha keresésre kényszerített bennünket. Elkéstünk, minden, de minden csupa víz s az est beálltával a partokat sem láttuk többé, csak a Duna folyását követve haladtunk s szomorúságunkból egyik utitársunk ezen emlékezetes mondata vert föl: „a hol kutya van, ott ember is van. Halljátok az ugatást: falut értünk!“

Kikötve a parton, épen egy három mázsás

vizát vagdostak a halászok s egy huszasért annyit kaptunk belőle, hogy egy markos bolgár alig birta a faluba becipelni. „Hol vagyunk te?“ kérdjük vezetõnköt. — „Florenzben, widdini pasalik“, volt a felelet.

Korcsma után tudakozódtunk; nem volt a faluban, hanem vezetõnk oly lakoshoz vezetett, a kinek még bora is van.

Másnapra virradva láttuk, hogy az egész falu egyformán van építve; minden parasztudvar olyan mint házigazdánké, melyet albumomból lerajzolva, ezennel bemutatok. (Lásd a rajzot.)

Hanem térjünk csak be a lakba. A mint nyájas olvasóm a rajzból láthatja, nem egyéb ez, mint egy földkunyó. Gödör fölé rakott szarufák földdel földve; az egész egy szobaformát foglal el, s az ajtó és kémény az egyedüli nyílások rajta. Az épületbe lépve, tapasztaljuk, hogy a büzt a nagyszerű füst csak némileg volt képes elnyomni, s mialatt jó estét kívántunk, az alatt ökleinkkel töröltük szemeinkből a könnyeket.

A tüzhely a kémény alatt van, s hogy kifogjanak a teremtõn, miért nem apróra vágva teremti az erdõn a fát, õk sem vagdalják el, hanem a kéményen több hosszú szálat eresztenek le, az egyik vége lön és benn van a földön, a másik meg fenn és kiñn a levegõben. Az also részét meggyújtják, s a mint lassankint fogy, akként esik a fa lejjebb és lejjebb, s ha elfogyott, újra kezdik. Ebbõl az a tanulság: hogy ez a nép nem valami munkaszeretõ, hívják pedig õket bolgároknak. — Vezetõnk elmondá, mi járatban vagyunk

Török-bolgár falusi ház.

Milazzói ütközet, Szicília szigetén (július 20-kán.) — (Lásd a szöveget 471. lapon.)

mialatt a hozott halat egy kétes tisztaságu tuskóra lökte. A házigazda családotól együtt az égő tűz körül guggolt, s a mint megérté, hogy nála akarunk letelepedni, igen szívesen fogadott, helylyel kínálta: „üljünk le a divánra!” mondá, mialatt egy pár gyékényvel beterített szalmazsákra mutatott, ennyiből áll rendszeren az a kényelméről híres török diván. Egy, a tűz fölé függesztett bogrács s egy nagy, felső részén kifurt tuskó (melyről később kint, hogy ünnepélyes alkalmaknál egy maga gyártotta faggyus kötélnek szolgál tartóul) egészíték ki a szoba butorzatát, s a marokos bolgár deli feleségével, reánk bámuló borzas gyermekekkel az egész környezetet oly mélabus, regényes festői képnek tüntették föl! Valahogy törtük az oláh-bolgár nyelvet.

— Adjanak egy nyársat, ha van! Erre a gazda azt felelte, hogy nincs, de lesz, és tüstént lett egy derék *fa-nyárs*. Becses személyem volt rendszeren a szakács, tehát nekimentem a mintegy negyven fontos halnak, elapróztam, feltűztem a nyársra, s valahogy a tűz mellé illesztettem, később megszóva zsirt is kértem az asszonytól, azalatt többi társaim példáját követve, vetkezni s ruhámat szárítani kezdtem. A vacsora felé tekintve, látom, hogy az én asszonyom már zsirozza a halat, t. i. a gyertya faggyuját csepegteti reá. Fejünket csóváltuk. „Legalább szaga is lesz!” mondák nevető társaim, én pedig boszankodtam, de nem szóltam: vártam a dolog végét. Az asszony a gyertya gyors fogyását látva, nekiment a szurtos gyertyatartónak, s onnan vakarta le a zsiradékot s kente a halra: „Lgy ni, már egészen jó lesz!” mondá önelégült mosolylyal felém fordulva. Én megköszöntem, nem tudtam boszankodni, eszembe jutott, hogy „a hány ház, annyi szokás.”

Mialatt a hal megsült, a gazda a háttérből egy veder bort czipelt elénk, a háziasszony pedig kukoricza-lisztet öntött a tűz felett párolgó bogrács vizébe egy pár pillanat múlva, mint kemény, a bogrács alakját fölvetett anyagot önté egy tisztás gyékény-darabra s szoknyájából egy szálát kihuzva, elszedelte s mi éhségünkben mit tehattünk egyebet, mint hozzáfogtunk az evéshez, a kukoricza-főzeléket kenyér helyett használva. — Ennek „*mameliga*” a neve; — a bor jó lehetett, hanem a meleg elrontotta. Gazdánk azt mondá, hogy a hal még így zsirosan is jó. Vacsora után a gyékényen heverésztünk, félig meddig száraz öltönyökben, beszélgetve mindenféléről, végre a gazdát kérdeztük „hogya miért ilyen szegények?” „Oh uram, mondá az őszintén, hogy lehetne itten nálunk gazdag az ember, a hol semmije sincsen, nekem és másnak is jó kövér marháink voltak s mielőtt használhattuk volna, a basa megfeleztette, mert: *neki is kell!* így vagyunk mindennel, van s lehet, a mit szemünk kíván, csak az a baj, hogy a más szájába kell azt tennünk.”

Másnap azután végig mentünk a falun. Mindenütt ugyanazt láttuk: egy földkunyhó mellett vesszőből font magtár, golyafészekkel a tetejében. A török falukban borzasztó sok kutya van mindenfelé, melyek az éhségtől gyötörtetve még a falubeli embereket is lehúzzák, de ezek ennek elhárítása végett az alsó végén kétágu botokkal járnak, s ha valamely kutya igen közel jó hozzájuk, annak nyakát a két ág segedelmével a földre szoritják, s testök egyéb részét pedig kényük-kedvük szerint összerugdossák, mit a szegény állat egy pár napig bizonyára emlékezetben is tart. Ime, minő találékony az emberi ész!

Gazdánktól bucsut véve, az vendégszeretetét semmivel sem akarta kárpótoltatni, de mi egy pár orosz-rubelt mégis csak reá erőszakoltunk, a bucsuzáskor látva e szegény ember elérzékenyülését, mondók egymásnak: a mely népben ily érzés van, annak kár elkárhozni!

* * *

Pár óráig vitorlázva *Widdinbe* értünk. Ez egy basaszékhely, csupa rondaság, mint minden török város. *Bazárja* (vásárhely) tarkasága s élénksége által tűnik ki. *Luppa Péter.*

László Károly levele Amerikából. *)

(A Vasárnapi Ujság számára.)

XIII.

Vera-Cruz, Mexiko. Május 28. 1860.

Itt vagyok a kis hős városban, melynek falai alól nem régen vonult vissza megazégyenülve a pap-párti sereg büszke vezére, Miramon. Csupán

*) Lásd a Vasárnapi Ujság m. évi 1., 5., 9., 22., 25., 29., 30., 34., 35. számain, és f. évi 5-ik számát, a P. U. 8. sz.

kereskedési ügyeim hoztak engem ide egy-két napra; s ezalatt is üres időmet mikép tölthetném jobban, kellemesben, mint ha önöknek ide utazásomat írom le. Ezen különben érdektelen utazás leírását némileg érdekessé teszi az, hogy az oly vidékről, oly népről s annak szokásairól szól, melyek önök előtt ismeretlenek, de a melyekről hallani talán önök vágnak. Ha minket mások nem ismernek, ismerjünk legalább mi másokat. — Rövid leszek, ne-hogy álomba szenderitem önöket, mielőtt levelem végére jutnak.

Minatitlanból Vera-Cruzba kellett jönnöm. Folyón és tengeren a táv mintegy 34 német mérföld. Az utazás arra olcsóbb és kényelmesebb lett volna, de alkalom nem volt. Szárazon a táv mintegy 44 n. mfd. és sok kellemetlenséggel s fáradtsággal van összekötve, sokkal költségesebb is, de kénytelen voltam erre jöni, mit azonban nem sajnálok azért, mert általa tapasztalásban gazdagultam.

A Vasárnapi Ujságban megjelent leveleimből már tudják önök, hogy a mexikói földszoroson — mint szintén a mexikói köztársaság nagyobb részében — az utazás és teherszállítás a szárazon ló- és öszvérhátton történik „*more patrio*.” Ehhez még csak azt jegyzem meg, hogy az ember egész nap is utazhatik anélkül, hogy falut vagy abban vendégfogadót vagy csak korcsmát s az erdővel borított teleptelen vadonban csárdát találna. Még az ugynevezett országuton is másfél nap alatt se bukkan az ember egyébre, mint egy-egy szegény indián tanyájára, melyben az ember csak egy ehetik, ha vizz magával eleséget. Én ezekhez képest készültem az utra, azaz: ágybelit, eleséget, s bevezető leveleket hoztam magammal. Ágybelim állott egy pokróczból, mely az uton nyereg takaróul is szolgált, és egy szunyogháló ágytakaróul. Eső ellen volt gummi-elastik köpenyem s a nap ellen esernyőm. Eleségül volt a kétfelé vető nyeregtarisznyám egyikében kétszersült kenyér, bádogban oljba eltett szárdina, főtt füstölt marhanyelv s pogácsa. A tarisznya másik felében tiszta ruhám s irományaim. Zsebkönyvemben pedig volt öt bevezető-levelem az ut különböző pontjain lakó barátjaihoz azon ismerőseimnek, kiktől azokat kaptam. Fegyverem állott egy hatcsövű Colt-pisztolyból s egy nagy késből. Ekkép felkészülve se a vadonban hálástól nem féltem, se attól nem tartottam, hogy az utamban eső városokban jó szállást nem kapok. Minatitlantól *Acayucam*-ig (mintegy 7 német mfd.) az utat jól tudván vezető nélkül, egyedül indultam el f. hó 16-kán hajnalban. Odáig utam kevéssé dombos, többnyire erdővel buja növényzettel borított homokos kövér földön ment keresztül és három falun, melynek lakosai — a boltosokat kivéve, kik vagy spanyol, vagy franciaia eredetű mexikóiak — mind indiánok. *Acayucam*ban vezető fogadtam 11 1/2 n. mfdnyire 8 dollárért, s öt és lovát tartva. Hajnalban indultunk. Utunk, mely bárha főpostaut, csak marhacsapáshoz hasonló öszvérösvény, hol erdőkben, hol legelőkhöz akkép kanyargott, hogy a járatlan azt az abból kimenő tanya-utakkal és az azt keresztül vagdaló marhacsapásokkal vétette volna el. *Acayucam* határát elhagyva egész nap alig láttunk egy folt mivelt földet, bárha a föld általában igen kövér és kissé hullamzó. A nappal legforróbb részéből négy órát egy szegény tanyán töltöttünk el, hol a gazda szerencsénkre éppen akkor reggel ölt egy marhát s abból levest csináltattam s hozzá *tortilla*-t (tengeriből csinált lepény). Este egy másik tanyán háltunk meg, hol vacsorául már rántottát, törött paszulyt és *tortilla*-t is kaptunk, s nyugvásra tábori ágyat és reggel forralt tejet, s mind ezt csak egy dollárért. De lovaink egész éjjel csak száraz füvet ettek, mert tengerit nem kaphattam. Reggel [napfeljöttkor] utunkat folytattuk s 7 1/2 -kor vezetőm véghatárpontjához értünk, a Tehuantepek folyamoni átjáráshoz. Itt lovainkat tengerivel megetettük, s vezetőmtől — ki a forró napon utazás miatt tegnap lázt kapott — bucsut vettem s utamat egyedül folytattam *San Andres*-be, hova d. u. 1 órakor értem. *San Andres Tuxla* egy magas hegyek között terülő dombos völgyben fekvő város. Lakosai száma mintegy 8000, melynek nagyobb része spanyol eredetű s többnyire fehérbőrű mexikói, de vannak fél meztelenen járó indiánok is, kik az ő módjuk szerint épített nyomorult viskókban laknak, de amazoknak a házaik szilárdul vannak építve téglából spanyol stylben, cserépfedéllel, többnyire elől széles tornáczezal. *San Andres*ben — bár annak sok művelt lakosa van s az országuton esik, melyen sok utas jár — egy vendégfogadó sincs, mert a nép vendégszerető lévén, a vendégfogadós közöttök meg nem élhetne. Nekem két ajánlólevelem volt ide *Arvigas R. Ferencz*hez, s így egyenesen annak házához mentem. Ő már leveleim mutatása előtt is udvariasan fogadott, azoknak átolvasása után pedig kalapomat s lovaglő-ostoromat kezemből tüstént kivette, félretette, velem újra kezét szoritott, s kért, hogy érezzem magamat honn házában, a szolgálójának pedig rendeletet adott, hogy lovamról a holmit hordja be s a lónak viselje jól gondját. *Arvigas Ferencz* hajdanában tanító volt s azért több tanultsága van mint rendszeren a mexikóiaknak szokott lenni, mit már előre gyanítottam abból, hogy szobájában nemcsak csinos kötetű számos hasznos könyveket láttam, hanem föld- és ég-gömböket is. Ő semmi költséget nem kímél, hogy leányainak lehető legjobb nevelést adjon, kik evégre minden nap öt órát vesznek egy magántanítótól a francia nyelvben, földleírásban, történettanban, kereskedői számvetésben és könyvvivésben, s minthogy ők ezen kívül jó főzők és varrók s általában szorgalmasok a ház körül, kétségkívül igen jó *feleségek* lesznek bárkinek, de kivált egy kereskedőnek. Még érdekesebbé teszi őket az, hogy szépek, kellemesek. — *Arvigas Ferencz* mint tartományi, vagy inkább kerületi kormányzó közkedvelt tisztviselő volt, de ő azon hivatalba beleunt, azt megutálta, mert ő igen jószívű, egyenes lelkű ember lévén, a kezébe adott bírói pálcát, úgy mint a körülmények szükségelték, használni nem tudta, nem akarta, s azért esendes polgári körébe visszavonult, s most mint boltos és gyapotkereskedő foglalkozik, mely által ő szembetűnőleg gazdagszik. Gazdai s kereskedői körében ő vrgonc és szemes, társas körében pedig

megelőző szivességű, vendégszerető ember. Neki a városban két háza van. Ő számos családjával abban lakik, melyben a boltja s gyapotraktára van, a másikat, mely nagyobb, paszuly s egyéb raktárul és vendégei szállásul használja. Ebben mutatott ő ki nekem is egy szobát egy német eredetű, onnan 3 német mfdnyire czukornádat természetű s abban főként pálinkát főző ifjával Fahdt Juliussal, ki a háznak már régi ismerőse. Házi gazdánk szállásunkra este engem karon fogva vezetett, az utcán levő legkisebb egyenetlenségre is figyelmeztetve s örködve, hogy meg ne botoljam. Szobámban minden volt mi egy vendégnek szükséges. San Andresben kénytelen voltam 2½ napot tölteni, mert ajánlották s kívántam azon kereskedőkkel utazni, kik onnan akkor indulandottak Vera Cruzba. Ezen idő nem tölt kellemetlenül. A többek között négyen összebeszélünk, hogy nézzük meg az egy n. mfdnyire eső pompás vízuhatagot. Egy reggel tehát egy vezetővel lovakra s öszvérekre ültünk s ¾ órai lovaglás után dombokon, völgyeken, erdőkön s „milpákon“ keresztül a zuhataghoz jutottunk. Fáradtságunk meg lön jutalmazva, mert a Niagara zuhatag után ez a legszebb s legnagyobb, melyet láttam. A zuhatag neve „Ellepatla“ s van a Totoltepek nevű folyamon, mely a Katemako nevű nagy tónak a kiömlése. A Totoltepek nagy fákkal árnyékolta köves fenekű medrében dühösen rohan sirja szélére, s ott egyszerre mintegy 90 lábát ugrik, utját a tenger felé semmi akadály által gátoltatni nem engedvén. Érdekes látni, hogy a most 25 □ lábnyi átszeletű víztömeg két fő- és 4—5 apróágon a megszakadt meder szélét elhagyván mint török cseppekké, habbá s köddé, még mielőtt az alatti köves feneket éri. A látvány egyszerű s mély gondolatokba merítő, mint szintén a tompa de hatalmas zuhagással egyesült suhogás s a vizesés okozta szellő álomba szenderít. Képzhetni, hogy ha a zuhatag a mostani száraz évszakban — midőn még nagy patakok is kiszáradnak — oly szép és nagy, mennyivel pompásabb és nagyobbzerű lehet ez a júliusban és augusztusban beálló esős évszakban, midőn azon 8—10 annyi víz rohan le. — Félórai pihenés és elmélkedés után megelégedve, de éhesen visszamentünk San Andresbe. — A főtebb említett „Katemako“ tó térfogata mintegy 2³ □ n. mfd., rengeteg erdővel borított magas hegyek között, a tőle mintegy 3 n. mfdre eső tenger színe fölött, mintegy 1200 lábnyira. Vize tiszta, mély, inni jó, és tele van a legjobb féle hallal. Partján csak egy, az ő nevét viselő 1000 indián lakosságú falu van. Ugyanaz nap este a San Andres fölötti „Csicsipilko“ nevű kis zuhataghoz mentünk fordás végett. Ezen zuhatag a San Andres nevű patakon van, mely a városon keresztül fut s nagyobb részének mosó- és ivóvízül szolgál. A zuhatag négy ágon csorog az alatta levő szérúnagyságu, homokosfenekű, természetalkotta s tropikus buja növényekkel környezett medenczébe. A zuhatag magassága 8—10 láb s annak összes átszelete a mostani száraz évszakban 1 □ láb. A víz kellemes, hűvös, frissítő volt. Ezen fürdőt bűvös hatásának tartják, mert azt mondják, hogy azon nőtlenek, kik abban fürödnek, bizonyos, hogy édes függetlenségüket San Andresben elvesztik, s a még édesebb Cypria rózsáigájába kerülnek. Ezt én tréfául vettem, de miután a városban naplementekor tett járkáláskor, midőn a nép többnyire az utcára eső tágas tornácban, vagy az arra nyíló s nyitva álló terem ajtajában ül, de különösen néhány háznál társaimmal tett látogatásnál, főképen pedig vasárnap reggel a nép templomba menésekor láttam, hogy San Andresben több szép fehérszemély van, mint eddig Mexikóban egész letem alatt láttam, s hogy leány itt aránylag több van mint férfi: a zuhatagi fürdő bűvöléséről mondotakat meg tudtam magamnak magyarázni, s nem csodálom, ha az ott megforduló nőtlenek (fürdés nélkül is) járomba kerülnek. San Andres veszélyes hely még a magamformájú megátalkodott agg legényre nézve is, annyival inkább, mert ott a hölgyek nagy része tiszta fehérbőrű, fekete szemű és haju s magyáros képű, feszelen, könnyű modoru, ők mind szorgalmasok, jó főzők és háztartók, s hogy állhatatosságom közöttök nem ingadozott, főképen annak tulajdonítható, hogy a bájoló szépek nem magyarok. — San Andres hosszas leírásával a papirt nem töltöm s önöket nem untatom, csak még annyit említek meg, hogy e város részében, hol az indiánok laknak, utcáik, kerítések nincsenek, hanem a házak (akaram mondani viskók) a legnagyobb rendetlenségben vannak szétszórtva, mint némely alföldi faluinkban: a város azon részében pedig, hol a műveltebb jó módúak laknak, az utcáik keskenyek, rendetlenek, s csak oly helyeken köveztek, hol azokat az esős évszakban a rohanó víz kimosná. Ezen utcáik a sötét éjszakákra, a némely házak elébe a tulajdonosok által kifüggesztett lámpák által vannak világítva. Az utcáik szekerekre nincsenek számítva, mert San Andresbe — ha a vidéken szekerek és szekérutak volnának is — szekerek nem mehetnének annak helyzete miatt. — Itt mulatásom alatt a régi kinézésű templomba is benéztem. Azt fölösleges mondanom, hogy az r. katolikus templom, mert előbbi leveleimből már tudják önök, hogy Mexikóban más vallásuaknak templomot tartani nem engedtetik. A tágas templomban székek nincsenek, s annak földje téglával van kirakva. A régi templomból áthozott orgonát magassága miatt karzatra nem lehetvén tenni, az a főbejárásnál oldalt a földön áll, s emélfogva karzaton nem csinálták. Az oltári festmények durvák, de meglehetősen jók. Figyelmemet vezetők a különböző nagyságu faragott képekre vonta, melyek közül némelyek életnagyságuak, természetűn színeztek és öltöztetvék. Felteszem az, hogy ezen szentek közül némelyik arannyal gazdagon himzett selyem és bársony öltönyben, nagy becsű arany koronával fején királyiasan néz ki, míg a másik idő és moly-ette poros ruhájában valóban úgy néz ki, mint az első századbeli szegényszentek, kik még azon keveset is mivel bírtak, az ekkézésiának ajándékozták s maguk rongyban jártak. Vezetők e különbséget

*) Milpáknak nevezik az erdőkben levő irtott, tisztított foltokat, melyeken tengeri, paszulyt és zöldségeket termesztének.

ekkép fejtette meg. Minden szentnek külön „Mayor Domo“-ja (egyház gondnok) van. Ez az ő gondja alatti szentet bizonyos ünnepeken, sőt hétköznapokon is, egy sz. Mihály lova forma állványra téteti s néhány buzgó hívővel, énekekkel és dobszóval faluról falura s házról házra hordoztatja adakozás gyűjtés végett. Némely szentnek a nép buzgóbban s bővebben adakozik, az egyiknek a gondnoka élelmesebb, erélyesebb s talán lelkiismeretesebb mint a másiké, s így az egyik szent pénztára gazdagabb mint a másiké. Az így egyült pénzből bizonyos százalék a gondnoké s a többől fizettetik a pap 8—10 dollárjával egy processióért, melyet az azon szenttel bizonyos napokon az utcákon jár (mert a pap rendes fizetéseért és lakásért csak misét szolgáltat és néha-néha egyet papol a helybeli gyülekezetnek, s minden egyébrét fizetni kell neki). A többől fizettetnek a szent tiszteletére cainált szertartások alkalmával minden költségek, p. o. vétetnek azon száz meg száz viaszgyertyák, melyek az éji járatoknál használtatnak. A San Andresi szűz Mária igen gazdag, mert annak gondnoka egy hölgy-társulat, kik a tőke gyarapítására tánczvigalmakat adnak (mind mondják), a szűz számára készített műveket eladják vagy kijátszák, szóval mindent elkövetnek, hogy a tőke gyarapodjék; de gyarapodik is az, bár ha a szűz fején levő koronára 8—10 száz dollárt adtak ki, s annak pompás öltözte is sokba kerül.

Most még a mexikói ételeket és evés-módot írom le, mely, nem kétlem, önöket érdekelni fogja.

(Vége követkeik.)

A milazzói ütközet július 20-án.

Milazzo, Szicília északi tengerpartjának hason nevű öblénél fekvő, 8000 lakossal bíró város. A nápolyi kormány a külkereskedést, néhány pontra szorítva, ennek következtében Milazzo kikötője egészen elpusztult, s lakosainak egyetlen keresete, a milazzói fellegrvárban állomásozó katonaság után volt. Ezen várac igen jelentéktelen, s nem érdemli meg az erőd elnevezést, melylyel legújában megtisztelték. Mégis a legközelebb lefolyt szicíliai hadjáratban Milazzo fontos hadi pontnak tartatott, mert több országot futván itt össze, Messina elő- és véd bástyájának tekintetű, s a nápolyiak számos sereggel rakták meg. Azon csapatokkal együtt, melyekkel Bosco ezredes érkezett meg Messinából jul. 14-én, Milazzo őrsége körülbelül 7000 emberből állott, köztük egy könnyű ágyuüteg, s egy század lovas. — A szicíliaiak, kik Medici alatt, Meri mellett a Lucia folyócskánál táboroztak, szintén ily számmal voltak. Bosco elég erősnek érzé magát, az ellenséget jul. 17-én megtámadni, mi azonban rosszul ütött ki, úgy hogy kénytelen volt visszahúzódní, s e visszahúzódas seregére leverőleg hatott. A Meri és Milazzo között: keresztuton von most állást, hol sűrű bokros kertektől védve volt, s ez állását még jobban erősíté azáltal, hogy a kertek falaiba lőrészeket vágatott s táborát elsánczoltatá.

A szicíliaiak, Bosco ez állását Garibaldi személyes vezérlete alatt, jul. 20-án támadák meg. Garibaldi, seregének balszárnyát Malenchini alatt, a tenger partján vezető országuton küldé előre, ő maga Medicivel és Cosenzel seregének közepén tartózkodott, tudván, hogy az ütközet a balszárny és a közép által fog eldöntetni, míg seregének jobb szárnya Fabrici alatt, a nápolyiak netaláni oldaltámadása ellen vala felállítva. Az ütközetet a balszárny kezdé meg. Miután a nápolyi ágyuk miatt az országuton előre nyomulni nem lehetett, oldalt a kertekbe veték magukat a szicíliaiak, hol, a sűrűségben nem látott és jól védett ellenségtől fogadva, daczára, hogy valamennyi tartalék-csapatukat a tűzbe vették, nem mehetének előre, és sokat szenvedtek. Hasonló módon járt a sereg közepe, ott is ugyanolyan akadályokkal kelle küzdeni. A csata folyamában Garibaldi egyszer azt a hirt veszi, hogy balszárnya hátrál. Villámgyorsan előparancsolja egyetlen, meg az ütközetbe nem keveredett zászlóalját, melynek Dunne angol volt parancsnoka, s melyben több angol tiszt szolgál, s átlátva, hogy török szakad, az országuton kell előnyomulni, hogy az ellenség hátulról támadtassék meg; — élére állott a zászlóaljnak, emberei követték, s a nápolyi ágyuüteg, mely a szicíliaiakban annyi kárt tett, egy percz alatt Garibaldié volt. — E pillanatban mintegy 50 ellenséges lovas mutatkozott, a szicíliaiak meghökkenve, falak mögé és árkokba húzák meg magukat. De csakhamar neki bátorodtak, s oly jól irányzott lövéssel fogadták a lovasokat, hogy csaknem valamennyit lelőtték. A még életben maradt s menekedni akart három lovas, Garibaldi és Missori, fogadta gyalog az országuton, s ők ketten, mind a három lovas leölték. — Miután a nápolyiak hátrban voltak megtámadva, visszahúzódtak. Hátrálásuk alatt a sánczokban újból állást foglaltak, s e sánczoknál folyt a legtöbb vér. A genuai vadászszázadból, mely a sánczokat végre elfoglala, csak 32 ember maradt meg. Az utolsó összecsapás Milazzo falai alatt volt, hol a szicíliai ágyuk dönték el részökre a napot. A győzelem drágán vásároltatott meg, mert 750 embert veszttettek el halottakban és sebesültekben a szicíliaiak.

Bosco jul. 24-én serege szabad elmenetelének kikötése mellett feladá Milazzo várát. Az ágyukat, lovakat s mindenféle hadikészletet ott kelle hagynia, s Garibaldi 50 ágyut, 139 lovat és 100,000 töltést nyert.

A görög bölcsék eszme-gyöngyei.

Aesopus véleménye szerint minden emberen két tarisznya van: egy elől, egy hátul; az előllevőbe a mások hibáit, a hátullevőbe a magáéit rakja; minek következtében a maga hibáit nem, csak a máséit látja.

Anacharsis állításaként a szőlővessző hármass gyümölcsöt terem: a gyönyört, a mámort s a bánatot.

Ugyanez a törvényeket a pókhálókhoz hasonlítja, melyeket a dongók szétszakítanak; s melyekben a legyek fönnakadnak.

T Á R H Á Z.

Az udvardi egyházi ünnepély.

Udvard oly történeti hely, melyhez az utókor kegyeletes érzelmek között zarándokolhat. Amint neve is mutatja, hajdanában ősi királyaink itt fényes udvart tartottak; I. Géza idejében itt királyi lak, s szent Márton tiszteletére emelt kápolna volt. A kath. egyház híveit azonban még más történeti emlék is köti e helyhez. Ugyanis II. Tamás esztergomi érsek, Róbert Károly király idejében, 1309-ben, Udvardon egyháztartományi zsinatot tartott, melyben a többi közt elhatározott, hogy Sz. István végrendeletéhez képest, a híveket imára hívandó, minden este a harang megszólaljon.

Majthényi Adolf esperes és udvardi plebános tehát saját és más buzgó hívek költségén e történelmi helyen 5 évi munka és fáradság után díszes kálváriát emeltetett, melynek felszentelése, a plebánus ur felhívására, az egész országból összesereglett vendégek jelenlétében, a bibornok-érsek személyes részvételével, sept. 16-án ünnepélyesen végbement.

Az udvardi kálvária gyönyörű ültetvények között fekszik, s másként is, az épületre nézve, alig van párja Magyarországon. A helység már csak azért is érdekes, mert itt három megye, Komárom, Nyitra, és Bars határa szögellik össze. Ez okból, nem csak a messze földről érkezett fényes uri vendégek, de a közeli vidéki népek is nagy sokasága gyűlt ide e napon. A jelenlevők számát nagytíz 30,000 emberre lehet tenni.

A bibornok-érsek, sept. 15-én Pozsonyban, az ottani temetőbeli kápolnát szentelve fel, az egyházi szertartás után azonnal utnak indult; az éjtel az érseki uradalmakhoz tartozó *Bais* pusztán tölté s 16-kán reggel 7 órakor Udvardra érkezett. Ő eminenciáját a falu határán fényes küldöttség fogadta, s a *Csuzi, Jankovics,* és *Konkoly* uraktól vezérelt, 60 emberből álló bandériummal kísért a faluba. Az érsek hintóját számos négyesfogatu diszkócsi kísért. A jelenlevők között felesen valának a magyar kath. egyház főméltóságai: *Haynald* tudor, az erdélyi püspök, *Viber* felszentelt, és *Fogarassy* választott püspök, *Lipovitzky* apát Érsekujvárról, és *Szántóffy* prépost Pestről, nagy része az esztergomi főkáptalan kanonokainak s mások a közelből és távolból. A helybeli plebánia kapuja zászlókkal és zöld galyakkal volt díszesítve, s a faluban is, minden ház homlokáról legalább egy zászló függött; a nemzeti zászló mellett az esztergomi érsekség színei, a kék-fehér lobogó is feltűnt.

A magyar nemes urak közül jelen voltak *Károlyi, Berényi, Waldstein* és *Migazzi* grófok — *Széchenyi* Béla gróf, atyját gyászolván, feketébe volt öltözve. Ugyiszintén többeket lehet látni az *Andrássy, Baldacci,* és *Majthényi* család tagjai közül; az utóbbiak a helybeli plebános rokonai. Az összesereglett vidéki birtokosok között számosan voltak olyanok, a kik az ország- és megyegyűléseken előkelő s befolyásos szerepet viseltek; a hírlap-irodalmat három-négy szerkesztő képviselő. A hölgyek között különösen megemlítendő: *Förrey-Brunszwik* Julia grófnő.

Az egyházi szertartások után az erdélyi püspök, *Haynald*, csaknem másfél óráig tartó remek szónoklatot tartott, magyar nyelven. Kissé távolabb a kálváriától, főt. *Lopusny* kanonok és pesti egyetemi tanár tót nyelven hirdeté az Isten igéjét, a felső vidékről összegyülekezett népek.

Körülbelül egy óra lehetett, a midőn az egyházi ünnepélynek vége lett. A bibornok-érsek visszament a lelkészi lakba, s utjában az összetódult népsereg által folyvást a leglelkesebb „éljen!” kiáltásokkal üdvözöltetett. A parochia előtt összegyűlt közönség a pesti ifjak vezérlete alatt a „Szózat”-ot éneklé, s a versszakok között az éljenezés véget nem akart érni.

Ezután a vendégek előkelői a bibornok-érseknek bemutatattak. Számosan lelkesítő szavakban köszönék meg az országosan tisztelt főpásztornak szíveségét, hogy a magyar őshoni történet e kegyeletes helyén, a szertartásokat személyesen viselni elhatározta.

Ezután következett a hét országra szóló lakoma, mely azóta, hogy Álmos hadnagyai fecerunt magnum áldomás, soha semmi bus vagy örvendetes összejövetelnél nem hiányozhatik. A primás az apostoli királyt és hazát élteté; a házigazda *Majthényi* esperes poharat emelt a pápáért, az egyházért s végül *Haynald* püspökért. Ez utóbbi a vallásos és ájtatos hölgyeket élteté, azonban, egy nem magyar levelező tanúsága szerint, nem oly modorban nyilatkozott, mint sokan az ünnephez alkalmasszerűleg netán várták volna. Erre felkelt helyéből *Palkovics* Károly ur, Esztergom megye egykori alispánja, s beszédében a primás teljes titulaturáját is elsorolván, különös hangnyomattal jegyzé meg az „esztergom megyei örökös és valóságos főispánságot,” a mi egethasító éljenezésekre adott alkalmat; másként is az egykori ellenzéknek ezen vezére oly kifejezéseket vegyített szónoklatába, hogy a hallgatók azt vélték, a megyei közgyűlés tanácskozó terme nyilott meg előttük. Szavait e mondattal kezdé: „Adjátok meg Istennek, a mi Istené, s az országunk a mi az országé. A bibornok-érsek ezután a szíves vendégszerető házi gazdát, *Majthényi* f. tisztelendő urat is éltetvén, *Vas Gereben* ur emelkedék fel székből, s oly humorral s élcezzel vegyített felköszöntéssel lepte meg a társaságot, hogy a jó kedv folytán a szónokot székestől együtt felemelék. Történhetik, hogy V. G. urnak, e talpra esett elmefuttatásából legalább mutatványul némely töredéket közölni is fogunk. E beszéd oly hangulatba hozta a jelenlevőket, hogy az azután következett felköszöntések, mint mondják, részben kevesebb figyelemben részesültek. Kellemes hatást szült az udvardi bírónak egyszerű és egészséges észjárásra mutató felköszöntése is.

Végül megemlítendő, hogy a szokatlan tömegben összegyűlt sokaság daczára, semmi olyasmi nem történt, a mit Magyarországon rendtelenség-

nek lehetne nevezni. Hatósági megelőző intézkedéseknek nyomát sem lehet látni. Este 6 órakor a primás visszautazott Esztergomba; s mint jövet történt, az uri hintók s a banderium lovasai, jó darabig kísérték ő eminenciáját, kitől a közönség az elválás percében a ragaszkodás legfélreismerhetlenebb jeleivel vevé bucsuját.

Kerelem zenénk ügyében.

A Budapesti Zenede igazgatóválasztmánya pályahirdetésében többi közt következő áll: „Egy sem felelvén meg azon kellekeknek, melyek a népdalban megkívántatnak (e kellekek: hogy a népdalban a hangvezetékek szabályos legyen, hogy az a köznépre nézve éneklésre könnyű, magyar népdal-stylben írva, s a kíséret zeneszabályok szerinti legyen).” — Továbbá: „A jutalmat nyerendő darab a zenede tulajdona lesz, mely ennek költségén az egyleti tagok számára ki fog nyomtatni.” — Micsoda két egymásnak ellenmondó tétel ez? — egyik azt mondja: „hogy az a köznépre nézve éneklésre könnyű” legyen; — másik pedig: hogy (csak — subintelligitur) „az egyleti tagok számára ki fog nyomtatni.” — Már most szeretném tudni, mikép fog „az a köznépre nézve éneklésre könnyű” lenni, ha csak „az egyleti tagok számára fog kinyomtatni?” — miután gondolom — ámbár örömemre szolgálna, ha családokoznám, a nagy vidék nem igen lesz képviselve oly tagok által, kik a köznépet ezen pályakoszoruzott, ujdonsült népdalra megtanítani tudnák vagy akarnák; már pedig akkor azon népdal elveszti becsét, természetét, ha a nép ajkán meg nem honosul. — Vegyük például a nagy Csallóközt, hazánk egyik legtisztább és legeredetiebb részét, fog-e ez valaha ilyformán ilyen népdalt népdalnak ismerni és ismerhetni? — Nem.

Ennélfogva az én szerény nézetem az volna: a zenede igazgatóválasztmánya határozná el, hogy jövőben minden koszoruzott nép- vagy ehhez hasonló más dal több ezer példányban — nem értékes papíron s nem sok czifrasággal — nyomattassék ki, s ezekből az egylet tagjai mint olyanok ingyen részesíttessenek, a többi pedig a vidéki tagok és más jóakarók utján oly áron, a melyből az egész vállalat költsége fedve legyen, adassék el, mert ezen intézetnek s különösen ezen pályázatoknak célja és feladata legyen, szép és jót a zene köréből terjeszteni, t. i. a teremteni bírókat serkenteni és az érdemesnek talált zenedarabot, különösen dalt, ismertetés végett közzétenni, nem pedig vele monopolizálni, s tudom, hogy ha a népdal jó, a példányoknak kelete leszen, nem pedig, mint például: hogy Petőfinek ima gyantát szolgáltatni kellő „*Honfidala*” (zenéje Dopplertől) oly városban, mint Pozsony, mely aránylag zeneértelmiségre nézve sok városban tultesz és hazafiúi kötelességében sem az utolsó, alig pár, s ez is csak írott, ugyiszólván erővel szerzett példány birtokában van, egész nagy magyar vidéke alig ismeri, pedig be gyönyörű dal!

Ha pedig a zenede t. igazgató választmánya azon gondolomban volna, hogy a magyar nép hangjegyből ugy sem bírná a dalt magáévá tenni, arra figyelmeztetem a t. igazgatóválasztmányt, hogy vannak már néptanítóink, kik bírnak annyi zeneképzettséggel, hogy egy magyar népdal-stylben írott népdalt elénekelni és zongorázni hangjegy szerint tudnak, van sok műkedvelőnk, ki csupa magánélvől azt másokkal tudatná, s tudják ezek, tudhatják nemsokára az egész község és községek, és ugyhiszem, hamarabb fog a koszoruzott népdal terjedni, mint azon az uton, a melyen a zenede halad, és végre a koszoruzott népdal csak akkor nevezheti magát népdalnak, ha a nép azt azzá énekelte. Pozsony, sept. 6.

K. pp Ferencz.

Egyveleg.

+ (*Szinészeti statistika.*) Valaki azt a fáradságot vette magának, hogy összeszámította az egész Európában jelenleg működő színigazgatókat, színészeket és színésznőket, s ugy találta, hogy 1773 színigazgató vezetése alatt összesen 18,250 színész és 21,609 színésznő működik a világot ábrázoló deszkákön. Hogy a színésznők száma majd negyedfélezerrel haladja meg a színészekét, az onnan van, mert a ballet egy-két férfi mellett számos nőt vesz igénybe. Mindazok hozzáadásával, kik a színészettel közvetve s közvetlenül foglalkoznak, a fennebbi szám 82,602-re megy. Egy olasz lap közlése szerint jelenleg mintegy 1730 olasz énekes és énekesnő keresi kenyerét (s e mellett még valamit: a dicsőséget) énekléssel. Ezek közt 410 primadonna, 330 tenor, 280 bariton, 160 bassista, 50 buffó, s 500 segédénekes. Van azután 180 első tánczosnő, 150 mimikus, 970 tánczos s tánczosnő s 40 balletmester.

+ (*Garibaldinak megéneklője akadt.*) A „W.” írja, hogy Garibaldit *Suschkof* Miklós államtanácsos, a moszkvai egyetem egyik legkitünőbb embere megénekelte.

△ (*Népvándorlás.*) *Mig* Krim őslakói a tatárok ezerekenként vándorolnak ki, nem viselhetvén el az orosz nyomást, jaddig helyükbe már is 2000 német települt le, — természetesen ott legelőször is a dicső krumplit, meg az isteni sört fogván meghonosítani, mint mely két czikk aztán legbiztosabb diadaljele leendő a civilizatió győzelmének a tatár vadság felett.

+ (*Oroszország népessége.*) Az orosz népszámlálás néhány évi munka után be van fejezve. A nyilvánosságra jutott adatokból az tűnik ki, hogy Oroszország népessége 68,931,728 főre rug; e számból 33,655,824 férfi s 35,275,940 nő. A jobbágyok száma 21 millióra megy, ellenben az előkelő osztályok alig számlálnak 900,000 embert.

Egy bécsi lap a magyar öltözetről.

Egy bécsi lap tárczairója, a minap alkalmat vett magának a magyar viseletről s nemzeti zenékről írni. Ránk nézve, kik az e cikkben elmondottakat naponkint látjuk és tapasztaljuk, kevés új foglaltatik. Minket azonban néha az is érdekelhet, hogy mily alakban mutatnak be bennünket a birodalomon kívül lakó németek előtt?

Az itt érintett tárczacikk, mely, némely pontatlanságot leszámítva, nem árul el elfogultságot, kivonatban így hangzik:

— „Pesten levén, tanulmányozám a magyar nemzeti viseletet. A ruha teszi az embert, s a magyar öltöny még annál inkább. A magyar ruha azonban nemcsak az embert ismerteti meg, hanem még a magyart is. Majláth ur azt mondá: „Magyarországban csak magyarok vannak.“ A ki ezt nem hiszi, kérdezze meg a — szabókat. A világon a legolcsóbb német, azaz francia öltözetet Pesten lehet vásárolni. Egy boltban egész halmaz frakkot és pantalon láttam, mintegy kétszázbeesve, vajjon eljő-e ismét az ő idejük? A szabók természetesen legtöbbet nyertek azáltal, hogy e nemzet egészen ujba öltözött, de ezzel együtt a pesti utcai élet is lendületre tett szert. Pest az idegenre nézve egygyel több érdekléssel bír, látván a tarka színvegyületet. A magyar öltözetben sok változatosságot lehet tapasztalni, s ez elűzi az egyhangúságot, mely másutt annyira unalmat okoz.

Mindamellet az egyenes gallérú fekete attila leginkább van képviselve. De a kinek attilája nincs, legalább kanászkalapot vagy turi süveget visel, ha csak nem oly konok, hogy még a divatnak sem adja meg e concessiót. A fekete, kék, vagy szürke dolmány, mely mesterileg van kisujtásozva, leginkább a deli termetű ifjúság derekán szemlélhető: a szűk magyar nadrág, mely a test szabályosságát a legutolsó részletig kitünteti, napról napra újabb hódításokat tesz, úgy hogy a pantalon alatt már rendszeren vézna lábszárakat gyaníthatunk. A kanászkalap, a tollas juratus siphával az elsőség felett versenyez. A hosszú uszáru magyar csizma uralmat vett a fényházas topánkán; s az utcákon harmadfél esztendő gyermekeket is lehet látni csizmababuzó nadrágban. Sarkantyú is van elég, de ugylátszik, hogy nem tartatik a viselet mellözhetlen kellékének. Általában úgy vettem észre, hogy a pestiek sokkal izletesebben és kevesebb feltűnési szándékkal magyarosíták meg jelmezüket, mint az itt (Bécsben) lakó magyarok, a kik minden áron szembeötlőni óhajtanak.

Ha Pesten a magyar férfiviselet ellen itt-ott egy kis oppositót is tapasztalhatni, annál teljesebb és általánosabb a hölgyek győzedelme ez irányban. S valóban a pesti nők szépségük hírét semmivel sem emelheték jobban, mint ezen izletes és felette érdekes öltözet elfogadása által. A párisi divat egészen csipkébe és szalagokba futasztja a hölgyek szépségét; a magyar viselet a nő termetét eredeti alakjában tünteti elénk. Ugy lépnek fel, amint vannak, s nincsenek elburkolva hamis cifrázatok közé. A sötét kelméből készült mellény azonnal elárulná a ferde növést, s az eszme, hogy a sötétszínű derék alól világos szoknya hullámoztassa alá redőit, oly sajátos hatást idéz elő, melytől más városokban régen elszoktunk.

Tekintve az öltözetet, megvallom, hogy ha bécsi német nem volnék, pesti magyar szeretnék lenni. Hogy mi mindenfélét csinálnak divatúrásaink a német hölgy fejből, az égbekiáltó vétek. A magyar női kalap azonban, különösen mióta Napoleon császár szép neje, Eugenia is feltevé azt, a magyar határokon is jóval tulterjeszté határát. Ha nem sérteném meg a magyarokat, elmondanám, hogy ezen amazonkalap jobban ismeretessé tette Európában a magyarokat, mint *Kertbeni* ur fordításai.

De van valami, a mi még a kalapnál is szebb és nemesebb, s ez az ösrégi tisztas fekete csipkefőkötő, az aláhullámzó hasonlószerű fátyollal! A pártáról pedig prózában még beszélni sem szabad, az a költői viselet netovábbja. Fekete mellényben tehát, s könnyen aláhullámzó fátyollal s szemkáprázató ingvállban járnak most az utcákon a pesti nők. A mente már komolyabb valami, s némileg a hősi nők viseletére emlékeztet. Ugy képzelem őket, mintha most ugrottak volna le paripáikról, és szolgáljuk kezébe vetvén a kantárszárát, változatosság kedvéért, egy pár lépésre gyalogolni akarnának.

Kerestem az alkalmat, hogy tisztán és kizárólag magyar körökben fordulhassak meg. Elmentem tehát a „Komlóba“, mely különben csak oly vendéglő volna, mint a többi, de miután ezen vacsoráló-hely neve, a közelmúlt időkben a német, francia, sőt az angol lapokba is belekerült, ezt választám ki. A „komlóban“ rendszeren a magyar középosztály tagjait lehet látni; az ifjak egy pohár bor mellett bátran beszélnek az ország dolgairól, s nem igen törődnek azzal, hogy nyilatkozataik szigoruan a körülményekhez is legyenek mérve. Egész este, késő éjjel igen vig élet foly itt, mert a magyar minden más, csak nem oly buslakodó, a ki, ha baj éri, lebigyeszse az orrát. Nyelvével is jól tud élni, s a mi szíven fekszik, kipottyantja, bármibe kerüljön. Társamtól kérdezem, hogy miről foly a beszéd a szomszéd asztalok mellett? s ekkor hallám, hogy itt csak Magyarország belügyeiről szokott folyni a vita, a külföldet illetőleg legfeljebb Olaszország neve fordul elő itt-ott.

Ha a pillanat nem szül lelkesedést, segít a bajon a cigány zenéje, mely itt permanensé nyilatkoztatta ki magát. Cigány zene nélkül Pestet képzelni sem lehet. E vadviharos zenéből olvassa ki a magyar nemzete történetét, és őseinek emlékezetes tetteit. E melodiák hallása alatt keble mindig melegebb lesz, míg kedélye az izzófokot el nem éri. A *Rákóczy*-indulót, s a csárdásokat minden nap hallja, s mégis ujat talál azok hangjaiban. Ha ked-

veltebb dalt huznak rá, az egész közönség éljenzésre fakad; van dolga a tapsoknak és a sarkantyuk pengésének. Ezen számtalanszor ismételt *Rákóczy*-indulóban a *moll* elrepszti a szívet, a *dur* tánczra, vagy inkább harcra hív fel.

Másnap a nemzeti színházba mentem. Oly szerencsés voltam, hogy épen eredeti magyar operát adtak. „Ilka és a huszár toborzó.“ E darab, kivéven egy pár helyet, mely a szokott műsztylben van tartva, egészen eredeti magyar. A mese természetesen csak a rónás alföldön játszhatik; menete egyszerű, s ebben igen elűt a *Scribe*-féle cselszövény-halmazoktól. Oly egy pár szivrekató áriát hallottam, hogy a dallam most is fülemben cseng, annyira behizelegte magát. Elöttem állott a csendes falu, a fölámives, a nevet-ségessé tett paraszt bíró; végül jöttek a toborzó huszárok, kik *Bunkó* zenéje mellett tánczoltak és énekeltek. A nézőhely izléssel van építve; ha a páholyokban a nemzet előkelői ülnek, szép látványon legelhet a szem. Igen meleg nap volt, s mégis a ház legalább tíz perczenttel látogatottabb volt, mint az azelőtti kedvezőbb napon a német színház. Hiában: a nemzeti törekvéseknek a pesti német polgár sem állhat ellen. A nemesség ezen intézetet fél millió forinttal alapította meg, s a pestiek, ha már izzadni kell valahol, örömebben járnak ezen műtemplomba, mint a másikba, mely ideiglenes minőségében, a város legpompásabb helyét foglalja el.

Irodalom és művészet.

— *Arany János lapja*, a „*Szépirodalmi Figyelő*“ november elején fog megindulni, mint rendes hetilap. Tulajdonos-szerkesztője *Arany János*, kiadója *Heckenast Gusztáv* lesz. Addig is, míg bővebben szólhatnánk az új vállalatról, örömről válik, a fentebbi tény olvasóink tudomására juttatni.

— (*Vida József versei*.) Egy tehetséges fiatal költő, kinek egyes műveivel néhány év óta gyakran találkozott az olvasó-közönség, előfizetést nyit eddigi összes verseinek gyűjteményére. A munka november hónapban fog megjelenni s előfizetési ára 1 ft. A gyűjteménynek „*Nemzeti koszorú*“ címet adott szerzője a lapunk közönsége által is ismert *Vida József* s mi reméljük, hogy azon címet a hazafias érzelmek virágaiból font verskoszorú meg is fogja érdemelni. Nem pazarlunk nagy szavakat e munka ajánlatához, mert hiszszük, hogy a „jó bor czéger nélkül is el fog kelni.“ *Vida József* néhány év óta a Vasárnapi Ujságnak is egyik szorgalmas, rendes munkatársa s ezen viszonyul fogva örömet ajánkozik e lapok szerkesztősége is e tárgy előfizetési pénzek elfogadására. A teljes programot jövő alkalommal.

+ (*A „Budapesti Szemle“*) XXXI. és XXXII. füzeté megjelent. Tartalmát a következő becses cikkek képezik: I. Irányeszmék. (IV.) Nőink hivatala, gróf *Mikó Imrétől*. II. Kemény János erdélyi fejedelemsége, *Szilágyi Sándortól*. III. Humbold és művei, (III. közl.) *Balogh Páltól*. IV. Michel Angelo, Planche után *Szász Károlytól*. V. Az északi sarkvidékek, *Hunfalvy Jánostól*. VI. Szerémi György XVI. századbéli emlékiratának hű ismertetése, *Zilahy Károlytól*. VII. Az emberi nem elfajzása, *Maury után Jánosi Ferencztől*. VIII. A magyar tudományos Akademiáról. IX. Irodalmi szemle, mely több jeles cikket tartalmaz, u. m. *Montégut* cikke „A regényről.“ *Kivonva Fekete Mihály* által; „A sárospataki iskola története“ *H. P.-től*; gr. *Dessewffy József* és *Kazinczy Ferencz* levelezésének ismertetése a szerkesztőtől; *Thiers* történelmi munkája XVII. kötetének ismertetése (az első francia császárság bukásáról) *J. F.-től*; s végül a „*Szigeti Album*“ bemutatása. — E kettős füzetel a vállalat X. kötete van befejezve. Ezuttal ott olvassuk a czimlap után báró *Sina Simon* nevét is, mint a kinek nagylelkűsége e derék vállalatot létrehozás s fentartja.

+ (*A „Családi Kör“* programja.) Említettük már, hogy *Emilia*, ismert irónök engedélyt nyert egy szépirodalmi lap szerkesztésére, mely „*Családi kör*“ czim alatt fog megjelenni. A lap programját *Emilia* a napokban küldé szét, mely a lap irányát és minőségét illetőleg ezeket mondja: „A szerkesztő gondja lesz, gondoskodni, hogy a lap méltólag viselje czimét homlokán, hogy a magyar családi életnek hű visszatükrözője legyen, a családi erények éber őre, a nemzeti érzés ápolója, az örömök terjesztője, a bánat oszlatója, a vidám társaságok szívesen látott vendége, szomorú napokban résztvevő barátné, magános órákban vidám és tanulságos mulattató; de mindenekelőtt oly lap, a mely pillanatra sem felejtkezik meg arról, hogy olvasói legeslegnagyobb részt művelt magyarok és hölgyek, a magyar becsület, illedék és női önérzetnek dicső ősanjáinktól drága örökségül reánk szállt szent fogalmaival.“ — Megjelenik hetenkint egyszer, két iven, színes borítékkal. Minden számhoz egy-egy kép vagy rajz lesz mellékelve; havonkint egyszer, színezett magyar divatkép s egy himzés- vagy ruhaszabási minta, s végre havonkint két nevezetes arez- vagy tájkép lesz mellékelve. A lap első száma f. é. okt. 14-én jelenik meg. Előfizetési díj okt. 14-től decembere végéig 2 ft. 50 kr., j. é. márczius végéig 5 ft. 50 kr. Különös kedvezményül minden feléves előfizető *Emilia* két kötetnyi beszélyfüzetét kapja, mely jövő évi februárban kerül ki sajtó alól. Az előfizetési pénzek *Engel* és *Mandello* nyomdatulajdonosoknak küldendők.

+ (*Osterlamm Károly pesti könyvtárus*) ily czimű irodalmi vállalatot fog megindítani: „*A hitvitás bajnokai*“, egyháztörténelmi képesragnak, *Boross Mihálytól*, mely egyes önálló füzetekben fog koronkint megjelenni s egy vagy több reformátor életét hozni. A kiadó előfizetést nem hirdet, csupán megrendeléseket fogad el egyes vagy több füzetekre. Mindegyik hat ives

füzet ára 20 ujkr; vidékre bérmentes szétküldéssel 30 ujkr. Az első füzet Wiklef János életrajzát hozza s még f. évi október hóban fog megjelenni, s ezt időszakos renddel követendik: Huszt, Prágai Jeromos, Zwingli, Kálvin, Luther stb.

+ Debreczenben ily című munka jelent meg: „Magyar ösmesék, mint hitregék a magyar nép ajkáról véve s a világtörténettel egyeztetve.“ Irta *Balkányi Szabó Lajos*. A könyv 310 lapra terjed; ára 1 ft. 30 kr. Tartalma az előbeszédén és „Elődanán“ kívül következő öt meséből áll: 1) *A fehér kigyó*, mely négy énekből áll, u. m. A bölcsesség köve, Kigyóbőr király, Három parancs, Tündér Égidana. 2) *A vasfü*, szintén négy énekből áll, u. m. A Sátorapák Kanahanban, Sziytya és Napiláng tündér, Boras, Tamasz és Anda tündér. 3) *Féniksz*, áll e három énekből: Fekete kigyó, Arany szősz, Zeretosztró. 4) *Kisujjnyi ember*, szintén három énekből áll: Cháldaja és Urország, Fehér holló, Nimród. 5) *Nünü*, három énekből: Aranyarkon forgó vár. A kétfejű sárkán, Vasorru bába. — Az egész könyv, az előbeszédet kivéve, versekben van írva, s számos felvilágosító jegyzettel ellátva.

+ Megjelent: „*A sárospataki reform. főiskola háromszázados ünnepe jul. 8-án 1860.*“ Emlékkönyvbe foglalva *Erdélyi János* által. Sárospatakon. Lórántfy Zsuzsánna, a sárospataki iskola egyik alapítója arcképével. — Ára 1 ujft.

+ Aradon *Bettelheim* testvérek bizományában jelent meg: „*Kenderessi Pozdorja Boldizsár utazása a hatodik világrészben*“ Irta *Ördög Endre*. 139 lapra terjed. Ára 1 ft.

+ (*Uj humorisztikus naptár*) jelent meg közelebb ily cím alatt: „*Fekete leve*“ 1861-re; feltalálja *Bús Vitéz*. A tulajdonképeni naptár rész csak két lapra terjed; a könyv egyéb tartalmát teszik: „hiteles“ jóvendölések a jövő év valamennyi napjára; adomák, élezes ötletek és számos, eleven tollal írt humorisztikus és satyrikus apróságok. A mint illik, számos sikerült fametszvényen is ki van czifrázva, melyeket ügyes festésünk *Jankó János* készített. Kiadó *Ráth Mór*.

+ (*Uj népszínmű nyomtatásban.*) *Lauffer* és *Stolp* könyvkereskedésében megjelent: „*Ki a vivát?*“ Népszínmű a kortesvilágból 3 felv. Irta *Bernát Gáspár*. E mű kézirat gyanánt van kiadva, s előadása vagy lefordításához a szerző beleegyezése kívántatik. Ára 84 kr.

+ Ugyancsak *Lauffer* és *Stolp* könyvkereskedésében egy „*Szavalmi könyv*“ is fog megjelenni, melyet *Lisznyai Kálmán* saját költeményeiből szerkeszt össze.

+ (*Balázs Frigyes Rimaszombatban*) egy „*Eredeti beszélytár*“ szándékozik megindítani, miért is felhívja a t. írókat, kik műveikkel vállalatát elősegíteni akarnák, hogy azokat illő díjazás mellett hozzá Rimaszombatba okt. 15-ig küldjék be.

+ (*Hartleben „Olvasó-tárából*“) megjelent a 43. és 44. füzet; tartalma: „*Jehu társai.*“ Történeti regény a consulság korából. Irta *Dumas Sándor*. Fordították *Huszár Imre* és *Nagy István*. Harmadik rész.

+ *A Jámor Endre* által szerkesztett s kiadott „*Férfidivat közlöny*“ őszi illetménye megjelent, két nagy melléklettel, melyek egyike igen sikerült „nemzeti divatkép“, őszi magyar öltönyös férfialakokkal; a másik melléklet pedig ehhez tartozó szabás-mintarajzokat hoz.

+ (*Ábrányi Kornél*) tisztelettel kéri föl a „*Zenészet*“ t. cz. ivartartóit, hogy szíveskedjenek izeket f. hó 25-ig beküldeni, Pestre, magyar-utca 8. sz. alá.

+ (*Khern Ede*) ismét egy új munkára nyit előfizetést: „*Erdély fürdői és gyógyvizei.*“ melyeket önszemlélet és utolsó vegytani elemzések nyomán leírtak *N. Ajtai Cserey Gábor* és *Khern Ede*. Megjelenik e mű f. évi nov. elején. Előfizetési ára 50 kr.

+ (*Farkas Miskától*) ily című zenemű jelent meg: „*Egyesüljünk*“ csárdás zongorára. Ajánlva van mélt. gróf *Batthyány Gézané* szül. *Batthyány Emma* 6 nagyságának.

△ (*Pályadíj*.) A műegylet által mult év jun. 3-án kitűzött 20 arany pályadíjat *Kiss Bálint* akadémiai festész nyerte el.

— (*A pesti műegylet*) szeptember-októberi tárlata f. hó 16-án nyitott meg. Számos új s köztük több érdekes mű van kiállítva. A litographiák osztályában gr. *Forray Iván* albumából 10 színezett kőrajz látható *Heicke József*től Bécsben. Olajfestvény 45 darab van kiállítva. Legtöbb került Pestről magyar festészekről; de van Münchenből és Rómából is. Szemléltető már az 1860-ik évi műlap próbanyomata is: *Dugovits Titus* hősi önfeláldozása *Nándorfehérvár* ostroma alkalmával 1455. július 21-én, *Wagner Sándor* eredetije után metszé *Schöninger Leo*, Münchenben. Az egylet által sorsolásra megvett 24 mű maga egy érdekes kiállítást képez.

Egyház és iskola.

— (*Iskolai értesítés.*) A kun-szent-miklósi hely. hitv. iskola igazgatósága tisztelettel jelenti, hogy ezen — eddig 4 osztályu algyimnazium, a küszöbön álló 186°/₁ iskolai évben, már az 5-dik osztálylyal fog szaporíttatni; mire az illető szülők és tanulók jó eleve figyelmesekké tétetnek. Kelt Kun-Szent-Miklóson, 1860. szeptember 16-kán. — *Az iskolai igazgatóság.*

— (*A pesti ágost. hely. evang. gymnasiumban*), a hol is az előadások f. é. október 1-én kezdődnek, *Melczér* tanárnak meghalálózása és *Kanya* meg *Stulmüller* tanárok nyujdíjaztatása következtében jelenleg a következő tanerők alkalmazvák: u. m. *Dorner József* ur, eddig szarvasi ev. főgymnasiumbeli tanár; *Greguss Gyula* ur; *Szénásy Sándor* ur, eddigelé az eperjesi ev. főtanodában tanár; *Batisfalvy* ur, eddig a rosnyai ev. gymnasium rendes tanára, és *Horváth Zsigmond* ur.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

○ (*A nánási szalmakalapok.*) A nánási nők — írja a „*Debr. Köz.*“ — a szalmakalapfonást már régtől kenyérkeresetképp üzék, úgy hogy minden ház szalmakalap-műhely volt. A nők ősztől tavaszig kalapot fontak, ekkor megjelentek Debreczenből a szalmakalap-kupeczek s a nánási asszonyoknak szép összeg pénz ütötte markát. Még uri házak is voltak, hol az urhölgy cselédeivel fonta a kalapot, sőt szedte s adta a kereskedőknek ezenként. Nyári napokban zsufolya van a piac a fehérszálú csoportja által, kik áruikat nyalábbal vagy toronyba rakva hordják karjaikon. A vásáron kapott pénzt a leányok rendszeren a boltba viszik, mert a hajdunánási hajadon igen szeret czifrázni. *Brunner* pesti kereskedő egyszer meglátogatván e várost, az itt készült csárdás-kalapokból jó csomót vásárolt és rendelt meg. Ő rizsszalagokat is küldött megvarrás végett, mert máshol nem tudják azon egy szalagból az egész kalapot elkészíteni, hanem ha a feje megvan, a karimát aztán varrják rá, a nánási nők pedig egy szalagból elkészítik az egész kalapot úgy, a mint parancsolják. Ők utánaóvzván a rizsszalagot, annál sokkal szebbet készítettek. *Brunner* ezt látván, aranyokból álló jutalmakat tűzött ki a legszebb kalapok készítői számára. A jutalmat, mint már irtuk, *Jankó Borcsa* 15 éves cigányleány és *Siteri Julis* magyar menyecske nyerték el. Szolgáljanak e sorok bővebb magyarázatul ahhoz, mi a lapokban *Brunner* nánási szalmakalap-gyáráról (!) olvasható volt.

+ (*A maros-vásárhelyi gazdasági kiállítás rendtartása.*) Ezen, a hazai hírlapok utján már előlegesen jelentett kiállítás f. évi okt. 10-én fog megnyitani az „*Aranykereszt*“-ben, s tart okt. 12-ig bezárólag. A tárlat megnyitása után rögtön a tavalyi kiállítás következtében nyert dícsérő-oklevelek ünnepélyesen kiosztatnak. Az idei tárlat is dícsérő-oklevelek és ezenfölül pénzbeli jutalmak kiosztásával lesz összekötve. A kiállítás tárgyai lesznek: a) gyümölcsök, b) szőlő, c) kerti-vetemények, d) gabnaneműek. Ezekre 4—20 ftnyi jutalmak vannak kitűzve. Ezenkívül kiállítatnak: kézműipar-készítmények és gazdasági eszközök, melyekre a jutalmak 4 fttól egész 40 ftig terjednek. A küldemények az „*Aranykereszt*“-ben működő egyik rendező-bizottsági tag *Dobolyi Sándorhoz* czimezendők. A beküldési határidő okt. 8-ig estig tart. A beküldött tárgyak okt. 13-ig, d. u. 5 óráig, vissza-követelhetők; azontul a tárlat javára szánt hazafias ajándéknak tekintetnek, s okt. 17-éna tárlat javára elárvereztetnek.

△ (*Uj találmány.*) *Kis Ferencz*, bányász, hazánkfia föltalálta, mint lehet az érczömegekből az aranyat és ezüstöt egyszerre kivonni. E találmányára már szabadalmat nyert.

b. — (*A Csallóközben Duna-Szerdahelyen kaszinó alakult*), melynek ügyét a vidék értelmisége oly lelkesedéssel karolta fel, hogy mindjárt kezdetten 127 irta be magát tagul. E pártolás folytán lehetségessé vált 500 könyvnek vétele s 20 magyar lap megrendelése.

△ (*A Kolozsvárott létező erdélyi nemzeti színház állandósítására tett adakozások összege*) idáig 21,029 ft. 5 kr-ra rugnak.

○ (*Magyar gőzeke.*) A „*P. N.*“ ban *Egan Eduard* egy cikkében említi, hogy léptessük életbe a magyar gőzekét. Alig kételkedetni, ugymond, hogy egy gyakorlatilag mivel magyar gazdának és e szakban különösen kiképezett magyar gépésznek Angolországba küldetése, az eddigi gőzekéknél, melyek épen jelen havakban foglalnak el leginkább, munkaközben tanulmányozása végett, legcélszerűbb mint lenne azok bevezetését honunkban könnyíteni.

Közintézetek, egyletek.

— (*A pestbudai hangszegyesületi zenede*) növendékeinek beiratása f. év sept. 19-től kezdve 27-ig naponként délutáni 3 órakor megy végbe a zenede-termében, Pesten a redout-épület 1-ső emeletében. Új növendékek az ének-, zongora-, generálbassus-, hegedű-, gordon-, gordonka-, fuvola-, klarinét- és szavalmat-osztályba a szokott föltételek mellett vétetnek föl. Új részvényesek a szabályok értelmében szintén beléphetnek az egyesületbe, s gyermekeiket ingyen küldhetik a zenedébe.

+ (*A somogy megyei gazdasági egylet alakítására*) a felsőbb engedély megadatván, az alakító gyűlés e hó 24-én tartatik meg Kaposban. Ugyane napon táncvizgalm is fog rendeztetni, melynek tiszta jövedelme a gazdasági egylet céljaira fog fordíttatni.

Mi újság?

+ (*A herceg-prímás fogadtatása Pozsonyban.*) Ő Eminentija f. hó 13-án Pozsonyba érkezvén, ünnepélyesen fogadtatott. Este több épület fényesen ki volt világítva. Másnap végrehajtá a főpap a Sz. András-i sirkert kápolnájának fölszentelését. Azon utcák, melyeken a menet elvonult, zászlókkal, szőnyegekkel voltak földszítve, s az egész utat, egész a templomig roppant sokaságú nép lepte el. A templom előtt a czehek zászlóikkal s fehérbe öltözött lánykák állottak. A temető bejáratánál diszkapu volt ezen felírttal: „*Ecce sacerdos magnus.*“ A szép ünnepély a legdícséretesebb renddel ment végbe. (M. S.)

+ (*Szigligeti*) két leánya, *Anna* és *Jolán*, már régóta színipályára készülnek, s mint halljuk, a jövő hó elején lépnek föl először színpadunkon, és pedig *Anna* „*Romeo és Juliában*“ mint „*Julia*“; az utóbbi pedig a „*Tücsökben*“ mint „*Fanchon*.“ Jó sikert kívánunk és remélünk.

+ (*Sárközy Ferencz jeles magyar zenetársasága*) jelenleg Augsburgban működik. Az „*Augsb. Allg. Ztg.*“ egy hosszabb cikket hoz e tárgyról, mely nagy magasztalással szól a magyar zenedarabok s azok tüzetjes, elragadó előadásáról. A csárdásokat a jó augsburgiak rendszeren ismételtetik.

— (Hegedűsné síremléke.) Sept. 16-án mult esztendeje, hogy felejthet-
len művésznőnk elragadta a halál. E napon a pesti fiatalság egy része szép
kegyeletet tanusított a boldogult irányában, a mennyiben sírját megkoszo-
ruzták s a sír fölött az ifjak egyike rövid beszédet és imát mondott. — Szer-
dán (19-én) ment végbe a síremlék leleplezése. Szép és válogatott közönség
állotta körül és Sujánszky lelkész ur imádsága után a nemzeti színház ének-
kara gyászdalt zengett. E közben és ezután koszorúkkal aggatták be az em-
léket. A síremlék szürke márványból készült; egyik lapján Hegedűsné, a
másikon férjének és kis fiának neve arany betűkkel van kivésve. (A rajzot
közlendjük.)

+ (Dr. Csasz Márton), a legközelebb elhunyt kitünő orvos és egye-
temi tanár, a „P. N.“ szerint 20,000 főt hagyott jótékony célokra. Így több-
ek közt a pesti szegényeknek 200, a városi kórháznak 200, a budai szegé-
nyeknek 100, a budai őralkalmasoknak 100, a lipótvárosi templom építésére
500, a sz. István-társulatnak 100, a pesti orvosok egyletének 200, a termé-
szettudományi társulatnak 200, a m. Akademia tőkéjére 1000, a nemzeti
színházi nyugdíjintézetre 500, a felsőbányai szegény-intézetnek 500, a nagy-
bányai szegényeknek 300, a pesti orvosi egyetemenél alapítandó ösztöndíj
tőkéjéül 12,000, a szegény-gyermekórháznak 1050, a pesti nőegyletnek
200, az elszegényült orvosok alapjának 200, beteg orvosnövendékeknek 100
főt, a vakok intézetének, valamint a süketnémákénak is egy-egy alapít-
ványt, a pesti orvosi egyetem karának pedig gazdag könyvtárt.

+ (Nagy férfiak mellszobrai.) A ki csinos mellszobrokkal akarja szob-
bait díszíteni, szerezzék meg Kazinczy F., Kisfaludy K. és Széchenyi István
gróf porcellán-mellszobrait, melyek nagy és kis kiadásban kaphatók. A nagy
kiadásból egy példány Széchenyi-szobor 5 ft 50 kr., Kazinczy- és Kisfaludy-
szobor külön 4 ft 50 kr.; a kis kiadásból egy példány Széchenyi-szobor 1 ft
50 kr., Kazinczy- és Kisfaludy-szobor 1 ft 20 kr. Nemsokára Vörösmarty,
Petőfi és Berzsenyi ilyenmű szobrai is lesznek kaphatók.

+ (A Lendvai pár Esztergomba) ment vendégszerepelni, hol jelenleg
Szigeti Imre társulata működik. Alkalmilag megemlítjük, hogy Lendvai kö-
zelebb leendő jutalomjátékaul Macbethet választotta, s hogy e nagy felada-
tának sikeresen megfelelhessen, már hosszabb idő óta ernyedetlen buzgalom-
mal tanulmányozza a legnagyobb színműirónak eme nagyszerű tagikái
művét. Elismerő méltánnyalassal jegyezzük meg, hogy jeles fiatal színművé-
szünk eddigi jutalomjátékai alkalmával is shakespearei művekben u. m. a
Romeo és Juliában, Hamletben stb. kísértette meg erejét, s mondhatjuk,
hogy nehéz feladatát többé kevésbé mindig diadalmasan sikerült megoldani.
Hiszszük, hogy a közönség méltánynyal fogja a fiatal művész nemes tö-
rekvését, s jutalomjátékán minél számosabban jelenend meg.

— y — Prielle Kornelia jelenleg N.-Váradon vendégszerepel. ¶

+ (Vahot Imre) a „Napkelet“ szerkesztője, jelenleg Németországban
utazik s onnan most azzal ijesztgeti a világot, hogy ha megjő, majd egy
röpiratot bocsát közre, melyben Bulyovszkyné és Liszt F. mellett fog kardot
rántani, s valami olyasfélét szándékozik bebizonyítani, hogy tulajdonkép
nem ezek vétettek a nemzet ellen, hanem a nemzet vétett ő ellenök. Külön-
ben Imre bácsi egészsége.

b. — (A pesti iparosok száma) igen szaporodik. Ugyanis a lefolyt au-
gusztus hó alatt a pesti városhatóság 135 iparosnak adott mestersége üzé-
sére engedélyt.

⊙ (Uj-Pest egyre emelkedik.) Legközelebb házhelyeket osztottak ki,
melyek ha mind felépülnek, Uj-Pest összeér Rákos-Palotával.

⊙ (Nyugalmazott Gebhardt Ferencz orvosegyetemi tanár helyébe) a se-
bészek számára rendelt orvosgyakorlati tanszékre, Poor Imre urat nevez-
ték ki.

⊙ (A jászberényi olvasóegylet) Zsedényi arczképének olajba festését
elhatározta. Az erre kívántató költség egy részét a helybeli prépost aján-
lotta meg.

b. — (A magyarországi orosz beavatkozás történelme) czim alatt egy
orosz diplomata könyvet ad ki Párisban, mely hazánk történetének e szaká-
ból több igen érdekes adatot közöl.

⊙ (A horvátországi szükkölködők javára rendezendő sorsjáték számára)
gróf Festetics Béla a pályázó festmények közül, a műegyleti választmány
ajánlata folytán, Than Mór festményét határozta megvenni, mely azon jele-
netet ábrázolja, midőn trenesini Csák Máté és Flamir kalocsai érsek esküsz-
nek a beteges III. Endre előtt, hogy leányának, Erzsébetnek, a magyar kor-
onát megtartják.

+ (Sárossy Gyula), mint az „O. D. P.“ pesti levelezője írja, Budweis-
ből, hol előbb tartózkodott, Pilsenbe van belebözve. — Kempelent, a Sze-
gedi Híradó szerkesztőjét, Josephstadtbba vitték.

b. — (A legújabb drámairodalom.) Bécsben Flamm népszínműirő kö-
vetkezően vállalkozott darabot írni. Egy bizonyos napon a Józsefvárosi szin-
háznál, a bemenők mindegyike a kített sorsvederbe czédulát dobhat, melyre
főírja a czimet, mely alatt darabot látni óhajtana. Még azon este az előadás
után a sorsvederből négy czédulát kihuznak, melyek elsején irt czim leendő
Flamm ur által irandó darab czime, a többi három czédulán levő czimet pe-
dig a darab szakaszai viselendik. A darabot Flamm ur három nap alatt meg-
írja, a színészek hét nap alatt betanulják s így a rögtönzött darab tízed napra
előadásra kerül.

⊙ (Az egerek Porosz-Siléziában) annyira elszaporodtak, miszerint,
középszámítás szerint, egy négyszög mérföldön legalább is négy millió
tanyáz.

— (Régiség iránti kegyelet.) Egerszalókon (Hevesmegye), jelen év ta-
vaszán eszközölt közönségi földék kiméretése alkalmával az ottani határban
egy félig a földbe mélyedett kőtáblára akadtak, mely kivételvé, azon egy
láb hosszú s majd oly szélességű képfaragvány volt észrevehető; a kép, mely
finom dombor-metszés „Istenanyát“ ábrázol s — amint az évszám nyomai-
ból kivethető — régibb kor műve. E becses ereklyét Laurenchik János akkori
közönségi jegyző ur, egy szép fekvésű téren saját költségén felállított diszes
kőemlékbe illesztette, valamint azt az idő vasfoga ellen fentartási alaptö-
kével is biztosította.

⊙ (Zágrábban egy horvát nyelven irandó lap) fog megindulni „Pozor“
czim alatt. Megjelenik naponként, az előfizetési ár negyedévre 5 ft.

b. — (Pozsony város polgárai) egy fölterjesztést tettek a városi ta-
nácschoz, melyben kéri Pozsony utcáinak régi és megszokott elnevezéseit
visszaadani s a német fölírások mellett, magyar elnevezéseit is életbe
léptetni.

△ (Pepita, a hírneves táncosnő) lábai szerzeményéből Spandau mel-
lett jószágot vett s azt kis leánya nevére iratta.

+ Ha érdekesebb újdonságaink nem volnának, megemlítenők, hogy az
északamerikai lapok szerint Lola Montez, a híres kalandornő nem halt meg,
hanem csak veszélyesen beteg. Miután azonban érdekesebb dolgokról is ír-
hatunk, e hirt egyszerűen mellőzzük.

+ (Eddig a cseheket) tartották jó muzsikusoknak; most azonban mi
magyarok aligha el nem ragadjuk tőlük ezen dicsőséget; legalább annyi
magyar zenészeti nevezetességet fedeznek fel külföldön, hogy már szintén
magunk is sokallani kezdjük. Legújabbán Grün J. pesti születésű hegedü-
művészt kezdik magasztalni a városi lapok, hangversenyeiért.

b. — (Szerencsétlenség gőzhajó által.) E hó 9-én éjjel egy Pestről föl-
felé utazó gőzös Komáromon alul egy csónakot felfordított s a bent levő
négy komáromi ember közül egy örökre elmerült, a többi a gőzös legényei
s az utasok buzgalma megmenté. Az utasok egyszersmind 60 főt adtak ösz-
sze az elhunyt családja javára. E szerencsétlenségnek maguk a csónakban
ülők voltak okai, mert a szokásos világító lámpát elmulaszták kifüggeszteni.

b. — (Lóeladás.) Csanádme gyében Makó mezővárosban sept. 21-én a
mezőhegyesi katonai ménésből 90 ló lesz elárverezendő készpénz fizetés mel-
lett. Az eladó állatok mind tenyésztésre alkalmas ménék és kanczák.

△ (Moldva- és Oláhország önkormányzatának) már látszik jótékony
eredménye. Az országgyűlés 2200 falusi tanító segélyezését határozta el, fe-
jenkint 300 huszast rendelvén évenként mindegyiknek; továbbá a nemzet
történelmét illető kútfők fordítására 100,000 huszast, a Párisban építendő
gör. n. e. templomra 7500 huszast, a brassai szent Miklós templomra 500
aranyat szavazott meg, végre a bukaresti lutherán templom számára éven-
ként 100 aranyat rendelt.

b. — (A tüdővirozott ujoncz.) A legközelebbi katonáállításakor Francia-
országban Mans városában egy egész testében a legszebben tüdővirozott
ujoncz jelent meg, mintha csak egy indián lett volna s állítá, hogy ez nála
csak egy gyakran kiújuló bőrbetegség jelensége; további vizsgálat után ki-
tűnt, hogy egy kuruzsló 1000 frankért tüdővirozta meg ily szépen, állítván,
hogy így nem veszik be katonának. A kuruzslót erre befogták, az ujonczot
pedig szépen besorozták.

⊙ (Különös társulat.) Londonban létezik egy egylet az egylovas-bér-
kocsisok közt, melynek célja, kivinni azt, hogy az egylovasbérkocsisok va-
sár- és ünnepnapon ne fogjanak be, miután nekik e napokon természeti és
bibliai joguk van a nyugalomra. A társulat ez ügyet tárgyaló iratra pályá-
zatot hirdetett, melyet egy bérkocsis nyert meg, ki művét kocsija tetején
fogalmazá.

+ (A szirai keresztyének javára) az adakozások Európában nagy
mértékben folynak. Párisban csupán a hivatalos „Moniteur“ szerkesztőségé-
nél 2,509,000 frank gyűlt össze eddigelé a mondott célra.

⊙ (Hamburgi ötlet.) A hamburgi czéh egy kereskedőt eltöltött a selyem
kalapok árulásától. E naptól fogva a kereskedő csak kalaptokokat hirdet,
melyek ára 5 mark, de úgy, hogy a vevő mindegyikhez egy selyem kalapot
kap ráadásul.

⊙ (A kiviteli és behozatali vámok a birodalomban) ez év első felében 6
millió 400 ezer forintot jövedelmeztek; a mult év ez időre eső jövedelme 1
millió 300 ezer forinttal több volt. Tehát e téren hanyatlás tapasztalható.

+ (Halálozás.) Zabolai gróf Mikes Erzsébet csillagkeresztes hölgy,
gyászba borulva jelenti széki gróf Teleki Jánosnak f. hó 13-án élete 69-ik
évében történt halálát. A boldogultnak földi tetemei végnyugalomra nagy-
sármási jószágára szállítottanak néhai édesatyja porai mellé. Az elhunyt öreg
gróf édesatyja volt a külföldön tartózkodó Teleki Sándor grófnak, ki, mint
tudjuk, Bickersteth Johanna angol hölgygyel lépett házasságra.

A magyar Akademia palotája.

— Értésítés. Tudatnunk kell olvasóinkkal, hogy e rovatot, melyet 34
hét óta a hazafiúi adakozások számára nyitva tartottunk, újabb rendeleteknél
fogva a mai számmal megszüntetjük. Hű sáfárjai valánk a központi nemzeti
tudományos intézet, a m. Akademia számára hozzánk beküldött adakozások-
nak s örömet teljesítettük a bizalom által ránk mért kötelességet. Ezentúl
ily tárgyú küldeményeket többé el nem fogadhatunk. — Pest, sept. 18-án.

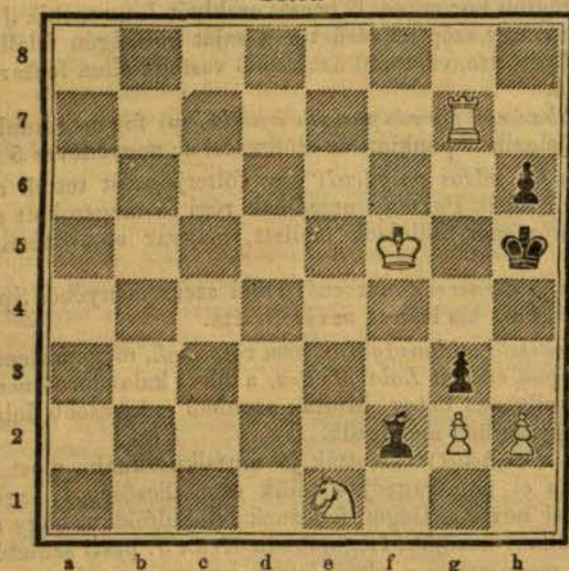
Pákh Albert.

SAKKJÁTÉK.

39-ik sz. feladvány. — Loyd Sámuelről (Amerikában).

(Átvéve a Chess Monthly-ből.)

Sötét.

Világos.

XII. Károly, a merész svéd király a sakkjátéknak igen nagy kedvelője volt. — 1713-ban január végén Benderben, míg házat a törökök ostromolták, egyik meghitt barátjával egy játszma volt merülve. Károly a világos alakokat vezette. A játszma egészen a főnebbi állásig fejlődött, midőn a király

A) Harmadik lépésre matot jelentett.

De ép abban a pillanatban egy az ablakon beröplő golyó az e1-en álló Világos Huszárt összetörte. Míg barátja a másik Huszárt keresgéli, megszólal a király: „Hagyja ön félben a keresést, hiszen e1 Huszár nélkül is

B) Mat a negyedik lépésre.”

De mi történik? Majdnem hihetetlen, és még is igaz! egy második golyó röptül be, s lelovi a h2-ön álló gyalogot. A király, mintha mi sem történt volna, tréfásan szól barátjához: „Ugy látszik, hogy önnek a törökök segítséget küldenek. Talán szövetkezett velök? De mit sem használ, — szolt rövid gondolkodás után, — mert e1 Huszár és h2 gyalog nélkül is ön

C) Ötödik lépésre mat.”

Igy végződött be az örökké emlekezetes játszma; s csak e győzelme után szállott más csatába, az ostromló törökökkel a bátor király, — melyben, hogy mily dicsőséget aratott, hangosan beszél a történet.

A 34. számú feladvány megfejtése.

(Raisz Miksától.)

Világos.

Sötét.

- 1) B d 1 — d 3 . . . . . tetszés szerint.
- 2) V e 6 — e 4 † . . . . . K f 5 — e 4 :
- 3) F h 5 — g 6 †

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fülöp József. — Lessen: Báró Meszóna István. — Mooron: Radvánér Vilmos. — Gyula-Fehérvárott: Horváth Lajos. — U.-Gyulán: Ladányi Dániel. — Theresovátson: Thavenet Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kis-Kürtösön: Cs. K. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Karancson: Tót János, Személyes Ferencz, Pótor Dániel. — Tisza-Füreden: Nánágy Gyula. — Lászlófalván: Velics Alajos. — Jánosiban: Keszler István. — Debreczenben: Sperber F. — Bodrogh-Keresztúron: Skvór Antal. — Rimassombaton: Baksay István. — Sárospatakon: Szivos Mihály. — Szolnokon: Reisinger I. — Aradon: Kalmár Sám. — Sz.-K.-Szabadján: Fürst Sándor. — Nánáson: Oláh Mikl. — Hérehátsán: Kun Sándor. — F.-Töbörssökön: Salamon László. — Török-Sz.-Miklósok: Frankl A. — Dobrán: Varga József. — Pécsen: ifj. Zöld Sándor.

Rövid értesítések. Parabuty R. J. Az a 4 gyalog nélkül a 2-ik lépés kétféle. A 37-re vonatkozólag nézze ön a múlt számban R. V.-nek irt értesítésünket. — Dobra: V. J. Még így nem volna mat, mert K e 5 — e 6 : lépés lehetséges. Különbön e szép feladványban b6-on Világos gyalog áll. —

A beküldött, de még meg nem említett új feladványokról, jövő számban szölandunk.

Szinházi napló.

Péntek, sept. 14. „A mama.“ Eredeti, 100 aranyat nyert vigjáték. Irta Szigligeti. Hamarjában nem igen tudnánk oly pályanyertes darabot említeni, mely a száz aranyat úgy megérdemelte volna, mint a „Mama“, melyben az alakok oly természetesen, annyira az életből vannak merítve, hogy azt hisszük, csupa régi jó ismerősökkel van találkozásunk. Ugri Miska, az igaz, kissé furcsa, hogy úgy mondjuk, valószínűtlen alak, de e körülményt Szerdahelyi ügyes játéka egészen elfelejteti velünk. Az előadás oly jó volt, hogy jobbat nem is kívánhatnánk. A szereplők ez este különös jó kedvvel játsztak. A Feleki-pár, a Lendvai-pár, Szathmáryné, Tóth József, Szerdahelyi, egymással vetélkedni látszottak. Szép számú közönség.

Szombat, sept. 15. „Bálj.“ Opera 5 felv. Auberől. A mai előadásról már, fájdalom, nem mondhatunk annyi dicséretet. A „Bálj“ általában nem szokott oly jól sikerülni, mint szépsége valóban megérdemlené. A furcsa chinai tánc ezuttal is vidám hangulatba hozta a közönséget.

Vasárnap, sept. 16. „Dalos Pista.“ Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Irta Szigligeti.

Hétfő, sept. 17. A kitűzött „Egy szegény ifjú története.“ Felekiné

rögtöni betegsége miatt nem adathatván: „Őnem féltékeny“ és „Angolosan“ kis vigjátékok segítettek a bajon. Mindkettőben különösen Felekiné volt alkalma, a közönség tapsaival találkozni.

Kedd, sept. 18. „Ernani.“ Opera 4 felv. Verdiül. Vockenhuber k. a., operánk új szerződött tagja, máris kedvence a közönségnek.

Szerda, sept. 19. Szigeti József jutalomjátékául, új szereposztással először: „A kegyencz.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta gr. Teleki László. — Közönség, a rendes drámai előadásokhoz képest, igen szép számmal. A darabot nagy figyelemmel hallgattuk végig, annál inkább, mert számos véletlen vonatkozást lehetett abban észrevenni a világ jelen viszonyaira. Gróf Teleki László fiatal korában írta ezen művet, s benne annyi tűz és erő jelenségeit mutatta be, mikép sajnálni lehet, hogy ez első drámai kísérlete egyszersmind utolsó is volt. A szereplők között különösen kitűnt Szigeti, Tóth József, Feleki és mindenekelőtt Jókainé, ki egy nehéz szerepben igen finom és nemes játékot tanusított.

Csütörtök, sept. 20. „A szerelmes ördög.“ Ballet 5 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

5297. Tóthfala: K. J. 5 ft. — Sz.-Ujlak: U. 6 ft. — Tiszabecs: I. B. 3 ft. — Tisza-Dob: M. J. 8 ft. 20 kr. — Rosztoka-Kalna: B. J. 14 ft. 20 kr. — Gúta: R. J. 6 ft. A küldött összegek kezünkhez érkeztek s illető helyen át is adtattak. Ajánjuk önk szives figyelmébe fentebb „a m. Akademia palotája“ rovat alatt közölt „értesítésünket.“ Ha lehetséges lesz, közölni fogjuk e névsorokat is; most nem tehetjük.

5298. Istvádi. Zsoldos János. A küldött összeg Koos F. bukaresti ref. lelkész urhoz elküldetett.

5299. H. M. Vásárhely. Sz. F. A kért csomag megérkezett; a mutatványt hely szüke miatt nem adhatjuk.

5300. Lemberg. Dr. Sz. E. A. „tirailleur“ magyar neve, tudunkra: csatár; a „Tirailleur-Gefeht“ = csatározás; a „Tirailleur-Kette“ = csatárlánc.

5301. N. Kanizsa. B. J. Ujabb kiadásban kapható-e „a magyar királyok származási táblája?“ — eddig nem tudhattuk meg. Régibb e tárgyú művekkel bizonyosan fog-nak szolgálhatni könyvtáraink.

5302. Török-Sz.-Miklós. K. G. A „jámor obajtás“ fájdalom, csak a közelgő év-negyedben teljesülhet. Akkor sem lesz késő.

Nyílt tér. *)

A „Fekete csillagok“ szerzőjének, t. cz. Bényei Gábor urnak! Folyó év június hó 6-án küldöttünk föl önhöz 24, azaz huszonegy o. é. ftot mint előfizetési pénzt, a július 1-én megjelenendő „Fekete Csillagok“ című versgyűjteményére. Ez idő óta 3 hónál több eltelt, s ez idő alatt, a Vasárnapi Ujságban egyszer kaptunk inkább leverő, mint vigaszvlaszt, hogy t. i. adatok hiánya miatt, nem jelenhetett meg a mű. Azt kell tehát hinnünk, hogy „a Fekete csillagok“-at talán örök éj homálya borítja, s nem engedi, hogy irodalmunk egén föltünve, a t. szerző nevével tündököljenek; miért is, vagy megnyugtató választ, vagy pénzünkét kérjük. Mező-Keresztes, Dél-Bihar. — Huszonöten.

Viszhangok Amerikából. Papp Gábor érm.-köbölkúti reform. lelkész urhoz! A Vasárnapi Ujság f. é. 16-dik számában minden kérdéseire igen-t mondok; s kérem, hogy ezután levelével is örvendeztesse feltalált barátját, utasítva azt ekkép: „Mr. Charles László. — Washington, D. C. United States of America.“

Hegedüs Antal barátomhoz! A levelében küldött szelet magyar kenyeret kaptam, de száradva s összetörve. Jól izlett, de nehezen ment le, mert nem volt magyar borom, azt lemosni. Jobb volna, ha barátom száraz kenyér helyett azt küldene, a ki „sütnie nekem lány kenyeret.“ László Károly.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetnap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap-		Izraelit. naptár	☾ Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
September			Sept. (6)	6. p.	6. p.	Tisri	6. p.	6. p.
23 Vasár.	6 17 Tekla	6 16 Tek	11 B 16 The	5 49	5 57	7 Böjt, a.	3 8	11 45
24 Hétfő	Gellért püsp.	Gellért	12 Antonom	5 49	5 53	8 (borju)	3 36	* 4*
25 Kedd	Kleofás	Farkas	13 Kornél v.	5 50	5 50	9	3 59	0 55
26 Szerda	Cziprián Just	Nilus	14 † felmag	5 51	5 47	10 Eng.	4 18	2 2
27 Csütört	Kozma. Demj	Kozm. D.	15 Nicetás	5 53	5 45	11 (nap)	4 35	3 8
28 Péntek	Venczel v.	Salamon	16 Quatemb.	5 54	5 42	12 Abad.	4 52	4 13
29 Szomb.	Mihály főang	Mihály	17 Zsófia	5 55	5 39	13 Sab.	5 8	5 16

Holdnegyed: ☉ Holdtölte 30-án 2 óra 56 perczkor reggel.

TARTALOM.

Korona és kard (képpel). Jókai Mór után. — Megint úgy lesz, mint volt régen. Farkas Albert. — Kukliné prédikációi. I. XVIII. — Emléktöredékek Törökországból (képpel). Lupa Péter. — László Károly levelei Amerikából XIII. — A milazzói útközlet jul. 20-án (képpel). — A görög bölcsék eszmegyöngyei. — Tárház. Az udvardi egyházi ünnep. — Kérem zenénk ügyében. Egyveleg. Egy bécsi lap a magyar öltözetről. Irodalom és művészet. Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyesületek. Mi ujság? A m. Akademia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerk. mondanivaló.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)